MONITA DE RECTE GERENDO EPISCOPATV

QVI AD EPISCOPALE munus vocantur, eos summâ ope niti oportet, vt & functionis eius magnitudinem, & suas vires diligenter expendant. Rectè enim ij existimant, qui huius dignitatis amplitudinem & potestatem humanâ voce explicari non posse censent. Diuinum est quod suscipiunt, arduum & difficile, quod se effecturos profitentur. Eorum est Dei in terris obire vices, curare & efficere, nè quis eorum, qui illorum fidei commissi fuerint, pereat, vt omnes rectam & Orthodoxæ fidei & Christianarum virtutum, quæ solæ hoc nomine ritè censentur, normam teneant, denique vt sicut in cœlo, sic in terra fiat voluntas DEI nomenque ipsius sanctissimum honorificetur. Et muneris quidem istius rectè obeundi rationes satis sacris institutis præscriptæ sunt, neq; necesse foret aliundè eas petere, si sedulò incubuerimus iis non tàm euoluendis quàm opere exequendis: sed nescio cur ea magis animo obuersentur, quæ ipsi ab aliis accepta, non

Episcopale munus quale & quantum sit.

Mat. 6. 11. 12.

solum ad mentem, sed ad calamum etiam, reuoca-
uerimus, quod te & fecisse & facere scio. Ita eni[m]
mul ac munus Episcopale suscepisti, ad illud [i]ne[-]
rendum animum te adiecisse video, vt omnes diurna[s]
nocturnasque horas ei solicitudini impendend[as]
ducas. Testis ego sum eius studij tui, quod nè ali[is]
quidem latet, biennio isto, ex quo Episcopus f[a-]
ctus es, vniuersam lustrâsti Dioecesim, nullus re[mo-]
tus locus, nullus adeò abstrusus angulus, quem [non]
adieris, quem non inspexeris salutaribusq; monitis[,]
institutis nō correxeris. Neq; id in laudem tuam à [me]
dictum quisquam existimet, vera quidem illa & [so-]
lida est gloria, quæ ex rectè factis petitur, sed eam
alij suspiciant narrentque: mihi, qui me, te alterum
esse volo, parcius de tuis virtutibus dicendum est.
3 Satis inuidiæ, nescio an merito nostro vtriq; nostrum
incumbit: minus æquo animo ferre videntur pleri-
que, duos fratres nouo & hactenus in Polonia vix
audito exemplo Episcopos & Senatores esse; nec
desunt qui initia fortunarum nostrarum accuratius
inspiciant, nosq; nimium creuisse tacita indignatio-
ne mussitent: ignari videlicet quæ rationes nostro-
rum incrementorum fuerint, quibus laboribus, &
quanto tempore, tota ferè ætate, in obsequiis Eccle-
siæ & Reipublicæ acta, quidquid id est quod no-
bis inuidetur parauerimus. Sed sinamus eos suo in-
dulgere genio, cum è contra non desint Principes
Senatus, quibus aliquando in publicis functionibus
nostra qualiscunq; industria placuit, de fide quidem
nostra nullus vnquàm vel questus fuit, vel dubita-
uit: vtriusq; nostrum, postquam priuata optimorum
Paren-

Visitatio per Dioecesim suam Matthiæ Lubienski tūc Episcopi Chelmen.

Parentum cura, studiorum occupationibus perfuncti sumus, institutio domesticâ Matthiæ Pstroconij auunculi nostri disciplina formata est, qui vir qualis, quantusue fuerit, facessat modo alienæ virtutis pessima æstimatrix inuidia, vel futura ætas fatebitur. quanquam & multi viri graues eo iam vita functo, quando liberum & suspicione adulationis solutum est vniuscuiusq; iudicium, satis luculentum dederũt virtuti eius testimonium. Et nè alios recenseam, sufficerit Regis nostri Sigismundi Tertij censura, qui tãtũ solet tribuere Pstroconio, vt & Senatorẽ illum prudentem, & optimũ Episcopum fuisse confirmet, plurimumq; & virtutis & meritorum eius memoria delectetur, tantiq; illum faciat, vt & nos sanè libenter fateamur, plurimum Regiæ gratiæ nobis Pstroconij nomine accreuisse, facilioresq; ad honores liberalitatemque Principis aditus, nos eo titulo, quod ex eius institutione prodierimus, habuisse. Petrus Tilicki Episcopus Cracouiensis, quamuis olim Pstroconio ex æmulatione partium parum æquus, vita functũ non alio nomine nisi religiosissimum Sacerdotem, optimum Episcopum eum appellare solebat. Stanislaus Zolkieuius Supremus Regni Cancellarius Exercituumq; Capitaneus, cuius virtuti nè aduersa quidem fata quidquam detrahere potuerunt, Cassandram Polonicam Pstroconium appellabat, quod prudentissima illius consilia, & verissimæ de rebus futuris coniecturæ parum æquis auribus acciperentur, parumq;, vt in corrupta Republica euenire solet, efficaces essent. Sed Pstroconius, vt probè nosti, nostris etiam scriptis ab inuidiæ morsu & obliuione vindicatus

4 Matthiæ Pstrokonski quantus vir in Ecclesia & in Rep.

5 De eodem iudicium Sigis. 3. R. Pol.

Petri Tylicki Ep. Cracouien. & Stanislai Zolkeuij Cancellar. R. P.

catus est. Cæterum ita totius vitæ studiorumq; illi-us rationes accommodatæ fuerunt, vt nihil spectâsse vnquam aliud, nihil cogitatione complecti existima-ri potuerit, nisi, cui materno voto puer sacratus di-
6 catusq; fuit, sacerdotium. Et quamuis optimo & ingenio & iudicio pollenti non deesset variarum re-rum notitia, ea tamen potissimum excellere conten-debat eruditione, quæ ad ritè Sacerdotalis Episcopa-lisq; functionis munus obeundum maximè esset ido-nea. Itaq; adolescens eos & in celeberrima Cracoui-ensi Academia ingenij sui formatores ac magistros delegerat, qui non minus pij quã eruditi essent; & Ro-mæ, posthabitis alijs occupationibus, soli Sacrorum Canonum studio acquiescebat. A Stanislao Karn-couio Archiepiscopo Gnesnensi postea euocatus, & Ecclesiasticis functionibus admotus, nulla alia re ma-gis optimo Principi & Sacrorum Præsidi placuit, quam quod videret eum doctum, prudentem, pium-que esse Sacerdotem, idoneum qui arduum quoduis in Ecclesia munus obeundum susciperet. Talis in au-la Regiâ, ad quam à Ioanne Tarnouio Regni Procan-cellario necessario suo vocatus fuit, de eo fuit opinio, omnes vti virum Sacris addictum, ab omni labe im-munem pudicumq; suspiciebant. Testis & ego sum, sæpe illum cum curis publicis distineretur questum fuisse, quod nõ potius Sacerdotij munia obiret, quod-que ijs magis occupationibus, quæ ad curam Reip. pertinerent, quam sacris Sacrificijs vacare cogeretur, quanquam ille nullis vnquam arduis etiam occupati-onibus impediri potuit, vt non plus temporis sacris functionibus colendæq; & exercendæ pietati impen-deret,

Matthiæ Pstrokon-ski studiũ sacerdotio accõmoda-tum & pie-tas insignis.

deret: sciebat optimè meliores secernere horas, quas sacris orationibus & sacrificijs, cæteris solutus curis, tribueret: vacabat sæpe sacris etiam lectionibus, ac inter alios Diuinarum rerum interpretes, potißimū delectabatur aurei oris lacteo fonte Diui Ioannis Chrysostomi eloquio, eius laudatos ab omnibus de Sacerdotio libros nocturna diurnaq; versabat manu, tantumq; illius aßidua lectitatione profecerat, vt quotiescunq; vel in publico vel in priuato colloquio de Sacerdotio sermo incideret, Pstroconius Chrysostomi ore loqui videretur: parcius quidem dum adhuc in Aulâ esset, hac de re miscebat sermonem; sed renunciatus Episcopus Præmislien: quo me & te iam tum probè Regi notos & in Reipub. negotijs aliquot annis sub disciplina Pstroconij & Tarnouij versatos, secum duxerat, cæteris alijs postpositis curis, in eam solam incubuit, vt iniunctum susceptumq; Episcopale munus rectè obiret, atq; ita curandæ subditorū saluti ritè incumberet, ne suæ deesset. Multa ille sæpe nobiscum hac de re contulit; sed ego habitum ab illo Brzozouiæ sermonem, cum memoriæ, quæ tum tenax erat, mandauissem, dandum hoc putaui & nomini illius & nostro fraterno amori, vt cum ambo, quod ille futurum dixerat, ad gerendos Episcopatus vocaremur, illius dicta & salutaria monita scripto comprehensa tibi in memoriam reuocarem. Meminisse autem te arbitror, cum primum ad Diœcesim accesisset, & Brzozouium, quod oppidum est ditionis & iurisdictionis Episcopi Præmyslien: venisset, statimq; Lublinum, quò ad corrigenda Patriæ iura eorum periti Comitiorum

7 Libri Diui Chrysostomi de Sacerdotio quàm illi familiares.

8 Eius iam Episcopi, Præmisl. c. frequēs de Episcopatu sermo à Stanislao Lubienio scripto cōprehensus.

rum authoritate lecti conuenturi erant, quod ipse quoque ex eorum esset numero, ire cogeretur, ex suscepto eo itinere, quod Lublinum hoc tempore de peste suspectum esset, reuersum, quasi in quodam portu ex periculosa tempestatis iactatione collectum, cæpisse seriò secum expendere muneris Episcopalis dignitatem, dignitatique adhærentia onera. Annus is erat Sexcentesimus Primus supra Millesimum isque in exitu, cum ego tum grauissimo Mense Nouembri oppressus catarrho oculis annuo morbo lippientibus admodum laborarem. Cupiebat eo tempore Pstroconius adire Cathedram suam & initia Episcopatus sui feliciter auspicari, sed cum Præmislia ob suspicionem pestis vitaretur, ille interim dum ea lues desæuiit, vnius mensis otium nactus, ad piam laboris qui impendebat meditationem conuersus, vt plerumq; solebat tempora bonis conatibus impendere, sic hoc quoq; ita trãnsegit, vt fructum Secreti sui nobiscum communicare vellet. Vtroq; itaq; nostrum accersito ita incipit.

9 Dissertationis de Episcopali munere Exordium.

Non ego vos arctâ sanguinis necessitudine mihi coniunctos, idcirco legi, curarumq; mearum socios esse volui, vt tantum vestrâ vterer operâ; longè aliud est quod prospicio & auguror, neq; me vt probè nostis mea fallunt auguria: sæpe enim, vt scitis, dixi vobis, tum cum adhuc spes parua esset, me in Collegium Episcoporum cooptatum iri, iuueni mihi admodum, cum de vitæ statu ineundo solida agitarem consilia, sororem meam, quæ intra pubertatis annos non sine sanctitatis opinione è viuis excessit, in somnis visam, eamq; non solum quod vitæ genus legerem monuisse, meq;

Sororẽ defunctam Pstrokonio per quietẽ

meq; & Sacerdotem & Episcopum futurum prædixisse, verùm etiam, quod hactenus vos celaui, & à vobis silentio celatum esse volo, Episcopatum Præmyslien. non esse supremum dignitatis, quem fata mihi destinant gradum: ad Aulam mox reuocabor Vicecancellarius & Cancellarius Regni futurus; cumq; vtroq; hoc Magistratu difficillimo Regis & Reipub. tempore (ciuili parricidialiq; bello arsuram Patriam scitote) non sine laude perfunctus fuero, in ipso ad eum locum qui meritis meis debebitur ingressu, hæsurum me suspicor, & vereor nè cursus vitæ meæ idem sit, qui & aulicarum functionum. Aliam vt video quietem mihi spondent fata: nihil quidem temerè affirmare ausim, sed nescio quid portendit subitus, nec sine meo horrore Sororis, posteaquam hæc, quæ dixi, mihi ostendisset à me discessus: statuat sanè de me DEVS quidquid voluerit: egome vitamq; meam ad nutum ipsius ita componam, vt nec viuere tædiosum mihi sit futurum, nec mori formidolosum. 10

vidit, quæ illi totam vitæ seriem & superuẽturos honores ac mortem denique prædixit.

Sed ad vos redeo, auguror inquam vos, posteaquam ad maturiorem ætatem perueneritis, vtrumq; dignitatem Episcopalem & Senatoriam adepturum, rem nescio magisne appetendam, an omni conatu fugiendam. Video sanctisimos quosq; viros tantopere delatum eiusmodi honorem aspernatos fuisse, vt in speluncis latere, vitæ quoduis periculum adire, patria extorres esse, & voluntarium pati exilium maluerint, quàm tanto oneri subijcere ceruicem. Sanctus Nilamnon cuius nomen fastis Ecclesiasticis ad diem octauam Idus Ianuarij adscriptum legimus, cũ è solitudine, in qua sanctisimè vixerat, per vim trahe-

Sanctissimos quosque Episc. dignitatem declinasse.

traheretur Episcopus Geris in Ægypto renuntiandus tanto pauore consternatus esse dicitur, vt inter trahentium magis, quàm deducentium manus fusis ad DEvm precibus impetrato fine vitæ, mori potius quod & obtinuit, maluerit, quam discrimen salutis ex suscepto Episcopatu adire. Illud Sanctissimum Ecclesiæ lumen Diuus Ioannes Chrysostomus quãtopere eam functionem vitârit, vt Sancto Basilio piâ fraude imposuerit, luculenter ipse testatur. Taceo Ambrosium, Gregorium, & multos quos recensere possem, qui pari obstinatione delato honori se subduxerunt. nostra sané ætas vix vnquam tale vidit exemplum, & plerumq; non tam opus laborq; quã
11 opes appetuntur. Neq; tamen plerisq; vitio vertendum censeo, quod inter minus dignos petitores vltrò nomen suum profiteantur, vt eos qui cum pares ad tantum munus ferendum non sint, summo tamen studio importunis precibus, nonnunquam etiam, prô dolor, pretio ad obtinẽndum Episcopatum adspirant, salutari intercessione, excludant: modo nè ij quoq; alia quàm virtutis & pietatis commendatione enitere, cæterisq; humilitate Christiana salua præferri contendant.
12 Propositio. Sed de adipiscendo Episcopatu vberior erit dicendi locus: in eum enim sermonem impetus quidam animi mei & amor vtriusq; vestrum me adducit, vt ea quæ de rectè gerendo Episcopatu, non modo lectione multorum Sacrarum literarum & Canonicarum Sanctionum Interpretum meditata habeo, verùm etiam quæ ab aliis summis quidem viris, cum quibus ab ineunte ætate vixi, vsu didici institutâ oratione exequar. Vos attentas adhibete aures iis audiendis

diendis quæ vobis, vel potius illis quibus præfuturi estis Ecclesiis, olim vsui & commodo futura sunt. Ac vt ea quæ dicturus sum facilius à vobis percipi possint infixaque memoriæ fortius hæreant, certa mihi methodo vtendum video, & more Rhetorum partienda oratio mea. Dicam igitur qualem esse oporteat eum qui Episcopus renuntiandus est: qua ratione ad gerendum hoc munus vocandus; quid oneris ritè ordinato Episcopo incumbat: qualemue ille se & in Ecclesia & in Reipub. functione præstare debeat. Graue onus me suscepisse videtis, ampla enim & augusta est materia, si dicendo explicare & definire voluero tanti muneris vel excellentiā vel functionē.

13 Dicendorū partitio.

EPISCOPI nomen olim quoque Græcis Latinisq; Scriptoribus notum fuit: quotiescunque enim illi aliquem maiori cum potestate quæ supra reliquos præsides esset designabant, Episcopum appellabant. Sic Cicero ad Atticum: vult Pompeius me esse, quem tota hæc Campana & Maritima ora habeat Episcopon ad quem delectus & summa negotij referatur. Scio à plerisq; aliis magni nominis authoribus id nomen alia functione designari, eos videlicet propriè dici Episcopos, qui præsunt pani & cæteris rebus venalibus, quæ in ciuitate populis ad quotidianum victum necessariæ sunt. Sed hæc vtraq; significatio optimè congruit functioni Episcopali; ita enim ille præesse debet vt pascat & nutriat subiectum sibi populum. præcipuè tamen illius officium in speculatoria & pastorali functione consistere videtur. Speculatorem (inquit Dominus apud Ezechielem) constitui te. Et cum Petrum Dominus ad huius muneris

14 Nominis Episcopi notatio.

Lib. 7. ad Atticum. Epist. 11.

Episcopus in Ecclesia sua Speculator.

Ezechiel. 3. ver. 13 & 33. ver. 7.

Ioan.21.V.15. & 17. suprema cum potestate obeundam functionem vocaret: Pasce, inquit, oues meas, pasce agnos meos. Et
15 quidem non qualemcunq; Speculatorem agere vult Dominus eum, qui in hac specula constitutus est, non otiosum alieni periculi spectatorem, sed ita de aliena salute solicitum, vt si quid alicui ex iis qui illius curæ commissi sunt infaustum acciderit, si vel in potestatem hostis venerit, vel lethali vulnere ictus fuerit, Speculator qui maturè periculum non denunciauit, suo sanguine, sua vita neglectæ custodiæ culpam eluere debeat. Non enim in hac Spirituali lucta desunt acerrimi & infensissimi hostes, qui in singula temporum momenta vitæ omnium infesti insidias struant, interdum etiam structas sub signis infernalibus acies producant: néq; vnam pugnæ speciem expectaueris, & nisi ad omne belli gerendi genus instructus paratusq; sis, nihil aliud nisi tuum interitum, omniumq; crudelissimam euisceratıonem mox euenturam cernes.

In Episcopatu plurimum solicitudinis & periculi.

16 In bellis quidem in quibus nobis cum hoste visibili res est, aut nauali apparatu, si à mari periculum timetur; aut equitum peditumq; turmis, si per patentes campos hostilis exercitus se effundat, nos instructos esse oportet, sagittarios sagittariis, hastatos hastatis, equites equitibus, pedites peditibus opponimus: insidias vel insidiis eludimus, vel aperto Marte excipimus: denique curam belli in Duces & Centuriones partimur, & plerumq;, de euentu securi, pugnæ aleam læti alacresq; subimus, tuta latera, tuta frons, extrema quoque exercitus pars suos habet defensores. Contra veteranum hostem dolis insidiisq; Ephes.VI.17. assuctum Diabolum nihil securum, nihil satis tutum

existimandum est. Episcopo ipsi armato verbo Dei
omnia obeunda, omnia munia sustinenda sunt, ille
necesse est vt & Speculatoris accuratissimi & Ducis si-
mul & militis fortissimi officio fungatur. nam si ille
cessauerit, vel induciis fraudulentis, sibi ab hoste im-
poni siuerit, vel deniq; omne genus luctæ spiritualis
non calluerit: nouit hostis vel parte vna, si ea forte
neglecta fuerit, pyratis prædonibusque suis eiusmodi
prædæ inhiantibus immissis, perfringere munitiones:
imbelle & pauidum pecudum genus ferro ferire den-
te lacerare, & parta victoria omni crudelitate sæui-
re; Sed si iuxta verbum Dei fortis armatus benè muni-
tam custodierit ciuitatem, pacata quidem erunt o-
mnia, hostis verò frustra rectè custoditis insidiabitur
mænibus, irrisus contemptusq; ab iis, quos obsidio-
ne cinxerit; sin autem speculatore sopito murum per-
foderit, etiamsi reliqua munitio integra maneat, se-
mel reperto per quod intret foramine, vix aut nè vix
quidem, serò è somno euigilans speculator idemque
belli Dux Episcopus illius impetum retuderit. Neq; 17
sola eaque accurata custodia suffecerit, nisi idem qui
id munus sustineat omnes pugnandi artes, quibus ho-
stis instructus est, nouerit, & arma quæ commodè
cuiq; arti & fraudi hostili opponat, prompta expedi-
taq; habuerit. Quid enim profuerit vel Luthera-
nis vel Caluinistis, vel ipsis Arianis, quorum fraudu-
lentum virus altas in Polonia egit radices, obstitisse,
eorumq; pestilentem morbum, ne sacræ oues eo infi-
ciantur euitâsse, si ij qui sub specie recti in Republica
regiminis, quoddam aliud religionis genus introdu-
cunt, quæ sanè hæresis latissimè patet, facto agmi-

Episcopus quasi belli Dux & Miles fortissimus.

Luc.11.v.21

Nosse debet hostes.

ne irruperint? Serpit hoc virus iam dudum quod primis adhuc Sigismundi Augusti Regis annis pullulare
18 cœpit. Ex hoc genere illi erant, qui potestate Regia nationale Concilium ad definiendas sacræ fidei res indici postulârunt. qui non sacrum modo in hoc Regno ordinem, sed ipsum summæ Romanæ sedis Præsidem temerariis legibus circumscribere ausi sunt. hinc illæ sanctiones, quibus, vti extra territorium latis impunè non paretur; Miles et Sacerdos, idemque seculari pareat iurisdictioni: Decimarum ius, & si Diuino, Ecclesiastico, Patrioq; iure Clero debeatur, in suspenso sit, neq; ius legitimum petenti Sacerdoti, patriis legibus vti liceat: Iudicia Ecclesiastica, quibus hactenus adulteria incæstus, periuria, hæreses, & similes animarum pestes coercebantur, magisne impiè ac perniciosè, abrogentur. Nè promoti ad Episcopatus ad summum Pontificem se referant, sed vt fisco Regni primi Anni prouentus, quorum aliqua pars in signum subiectionis more instituto q; Catholico Romam mittitur, inferantur: Postremò vt cuiuis quiduis in Polonia credere liceat; in Deum ipsum Diuosq; blasphemi, vt hoc ipso nomine quod tales sunt peculiari lege impietatis securitatem habeant. Videtis &
19 nunc multos esse, quorum in Conuentibus, in Comitiis non alia auditur vox, nisi Clerum nouis legibus esse circumscribendum, coërcendam Ecclesiastici iuris potestatem, prædia & possessiones sacris vsibus dicatas, vel militari seruitio, vel pensionibus grauandas, easdemq; per vim & fraudem interceptas nè repetere liceat, & sexcenta eiusmodi idque, hominibus Catholicis authoribus dici & promoueri cernitis.

Pseudopolitici hostes Ecclesiæ acerrimi.

Eorum leges contra immunitatem & dignitatē Ecclesiasticā sub Sigismundo Augusto temerariæ.

Eorundem conatus impij his temporib9 contra clerum.

Vereor

Vereor ego nè ab hac peste in hac charissima Patria nostra Religioni Catholicæ, & ipsimet Patriæ supremum periculum eueniat. Hoc quidem Rege, quem diutissimè Religioni Catholicæ tuendæ Deus conseruet, imperante, facilè ordo noster tueri potest iura sua: pietas enim optimi Principis constanter obsistit, eorum ausibus qui malè erga Ecclesiam Catholicam Ordinemque Sacrum affecti sunt: cæterùm eo vita functo magnum discrimen & periculum imminere video, nisi Episcopi Sacri ordinis Duces, seriò in eam curam incumbant, nè vel sibi imponi, vel se ac iura sua per vim opprimi patiantur. Neq; putandum est facile expeditumq; id certamen fore, experti sunt maiores nostri quorum plerosq; ego noueram, quàm anceps sit istius disceptationis alea, cum ab vna parte fauor populi contra Ecclesiam militet, ab alia Hæretici insultent, à fronte verò hi quos Politicos vocari vsus obtinuit, acrem faciant impetum. Hic inquam, hic animis & viribus opus, & non pastorali modo, sed penè militari industria, quali olim maiores nostri vsi sunt, agendum inuigilandumq; est. Olim erat familiare Episcopis nostris iis eminere dotibus, quæ vulgi animos conciliant, authoritatemq; pariunt, syncera videlicet pietate, eruditione, & liberalitate. Videtis Stanislaum Karncouium Archiepiscopum Gnesnensem senem illum quidem, sed ita animi robore vigentem, vt nec Ecclesiæ nec Reipub. desit: ita verò Principis Senatus munus tuetur, vt locus is illi vni conuenire videatur: non affectata est pietas eius, sed syncera, liberalitas verò ita latè se diffundit vt non præsenti modo ætati, sed futuræ etiam suffectu-

20 Ab iis extremum Religionis & Patriæ timendum olim existimum.

21 Contra huiusmodi Politicos pugna difficilis.

Quales Episcopos iis opponi oporteat.

22 Stanislaus Karncouius Archiepiscopus Gnesnen. talium Episcoporum norma.

Egregia eius pietas & liberalitas, ra videatur; ornauit, ditauitq; amplissimis opibus sponsam suam Ecclesiam Gnesnen. effecitq; vt auctis stipendiis longè frequentius sacrum illius Ecclesiæ Collegium redderetur, & triplo plures quàm antea isthic essent Sacerdotes, qui rei sacræ ritè peragendæ
23 diebus ac noctibus incumberent. Iam verò Calisij loco satis oportuno nobilissimo Collegio Religiosorum Societ. IESV Sacerdotum collocato, & dotato, totq; Gymnasiis constructis, magna etiam eaque perpetuò duratura in eos impensa facta, qui ex egentiore iuuentute Polona optimis disciplinis incumberent, & olim vsui Ecclesiæ & Reipub. essent, an non satis declarauit, quam liberali esset animo? opes quidem omnes non augendis & ditandis propinquis consanguineisq; suis, sed egentioribus subleuandis impen-
24 dit; Nemo illi sordes obiecerit, nemo quod maiorem
Cura pastoralis & doctrina. frumenti & pecoris, quàm animarum Christi sanguine redemptarum curam gerat, quod in prædiorum, quàm in Ecclesiarum putandis rationibus frequentior sit, improperauerit. Tuetur dignitatē authoritatemq; suam optimis & magno viro magno Senatore dignis artibus: nec verò ille, vt cum Catone Ciceroniano loquar, in luce modo atq; in oculis ciuium magnus, sed intus domiq; præstantior. Qui sermo, quæ præcepta, quanta notitia antiquitatis, quæ scientia iuris Pontificij, multæ etiam vt in homine nostro literæ i omnia memoriâ tenet, non domestica modo, sed
25 etiam externa bella; ego ita eum dicentem audio, ac
Dicendi vis in Senatu & authoritas. si eo extincto neminem essem habiturus, à quo discerem. Hoc & aliorum de eo est iudiciū. itaq; quotiescunq; dicit sententiam, omnes ab ore dicentis pendere vi-

re videnrur; plena enim eſt notitiæ antiquitatis iſtius ſenis oratio, ita vt vnus & legum noſtrarum, patriorumq; inſtitutorum origines ſcire, & fædera cum externis Principibus & tuendæ ſalutis communis, conſeruandiq; præſentis ſtatus rationes optimè perſpectas habere videatur. His ille rebus tantam ſibi parauit authoritatem, vt omnibus ſit venerabilis; vt ad conſpectum tanti viri oſores Eccleſiæ iurium, nè hiſcere quidem audeant. Nuper quoq; Hieronymus Rozdrazeuius Epiſcopus VVladiſlauien. non eloquentia, hæc enim in homine apud exteras nationes ab infantia ita educato, vt Polonicū idioma ægrè efferret, quæ eſſe potuit? non liberalitate, etſi enim ab auaritia & ab omni turpi queſtu remotus eſſet, parſimoniæ tamen magis quam moribus noſtris congrueret addictus, tenacior rerum ſuarum exiſtimabatur, vnica tantum ſanctitatis & pietatis opinione ita gratus & amabilis omnibus erat, vt nemo eſſet, qui non eximia animi eius excellentia permoueretur. De Tarnouio meo, qui ei in Epiſcopatu Vladiſlauien. proximè ſubrogatus eſt, dicere incipientem mæror & futuri mali præſaga mens perturbat, nec ea quæ ſentio fari permittit. Magnus hic eſt vir & ad magna natus. Vt ille cum Vicecancellarius Regni eſſet, egregia dexteritate orientes ciuiles motus compreſsit! vt Collegæ prærogatiua ſenectutis & rerum geſtarum gloriâ, plus ſibi arroganti reſtitit, vt deniq; nuper cum Epiſcopatum Poſnanienſem gereret Optimates Maioris Poloniæ in admirationem venerationemque ſui conuertit, & tanquam inter eos, vel ex eis natus eximia animi magnitudine parem ſe cunctis reddidit; Summum

26 Hieronymi Rozdrazewski Epiſcopi Vladiſlauien. ex vitæ innocentia & ſanctitate nomen magnum apud omnes.

27 Ioannes Tarnouius Epiſcopus Vladiſlauien. Eccleſię & Reipub. propugnator acerrimus.

28

Præmatura mors tanti Viri à Matthia Pstrokonio prædicitur, vnà cum bello intestino in Polonia.

mum locum illi deberi non dubito, etsi longiorem vitam fata indulserint magno Ecclesiæ & Reipublicæ præsidio, futurum certò scio. Sed quæ spes nostræ? quàm fallaces? quam nullæ? Eloquar? an sileam? Ostendent terris hunc tantum fata, neq; vltra Esse sinent. Ex vate ista. Sed vtinam ego sim falsus vates. Tarnouium meum vix dum Archiepiscopum Gnesnensem renuntiatum & eius dignitatis possessionem adeptum, fatali ictum morbo in complexu meo è vita cessurum, Mortem eius vel inimicis ipsis, ne dicam amicis acerbam fore video, liuor iste qui nunc viuum arrodit quiescet post fata; virtus eius maximè tunc desiderabitur, cum turbatis in Patria nostra rebus non sedito modo, sed bellum ciuile excitabitur.

29 Videris illum qui tristi arrogantia composita intra dentes meditata verba spuit? aliquid certè magnum molitur. Videre videor totam è sede moueri Poloniam, exercitus duci & reduci, Patriam vastari, infausti nominis campos, quorum appellatio à liuidis tumoribus & vulneribus originem trahit, ciuili sanguine fædari. Parce miles ferro, parce ciuibus: Viueres Tarnoui ad ea tempora clauumq; Reipublicæ teneres, non hæc fieri permitteres.

Ad Guzouiū pugna.

30 Tu ipse Zamosci decus Patriæ nostræ, mora fatorum, si superstes esses, non sineres alumnum tuum furere, vel tuo nomine ad concitandam seditionem abuti. Scio certè te & fato functum, grauiter laturum sinistra supremæ voluntatis tuæ interpretatione, tuis copijs, tuis opibus Regem & Rempub. oppugnari, quem & quam tu semper saluam esse voluisti.

31 Sed ego tacenda locutus vos arcto silentij Sacramento obstringo, illud tantum addam, mihi

mihi ac vobis, quos ego laboris mei socios destino, magnam istarum calamitatum partem exsorbendam esse, meum potissimum petetur caput, in me vnum tota incumbet inuidia: ac vtinam meo tantum sanguine furor is sopiri posset, non mihi acerba mors pro Ecclesia, pro Rege, pro Repub. esset, libens volensq; subirem fatum. Summorũ virorũ commemoratio me à proposito sermone paululum seduxit; redeo & confirmo nullum grauius aut periculosius fuisse, & esse certamen quàm id quod in ordinem nostrum à Politica hæresi instruitur: ad illud sustinendum magna prudentia, magna dexteritate opus est, nec ad pugnam magna nomina maiorumq; imagines, sed vitæ inculpatæ sanctitas, eruditio, comitas, liberalitas adferenda, amorq; & fauor ciuium conciliandus, potissimùm studio earum rerum tuendarum, quæ felici & florenti Reipub. statu expetuntur; sit libera nec ad adulationem composita in Senatu vox Episcopi, ille ante omnes re ipsa comprobet sibi curæ esse publicam salutem, hæc vna ars est ad reprimenda inuidorũ studia, ad tuendam Ordinis Sacri dignitatem, ad propugnanda Sacrosancta Ecclesiæ iura. Sed à militia ad pascuarias artes reuertamur, non enim speculatoris tantum & Ducis in bello, sed in pace etiam imò semper pastoris officio vult fungi Episcopum Dominus, & quidẽ ardentissimâ cupiditate quadam; cum enim terras relicturus cum discipulis sermocinaretur, ac ea charitate, quæ tum ex recentibus manuum, lateris, & pedum vulneribus emicabat, illorum animos in sui mutuum amorem inflammâsset; Petrum maiori præ reliquis æstu flagrantem: Amas me inquit

32 Iterum declarat quales Episcopi contra Politicam hæresim esse sent objiciendi.

33 Episcopi Pastores.

quit Petre, siue affirmatiuè, siue vt amoris eius, qui sci entem omnia non latebat, professionem eliceret, interrogauit: cumq; respondisset Petrus optimè conscium esse Dominum sui in eum amoris, non vt mortem pro gloria nominis sui subiret, non vt ieiunijs corpus maceraret, non vt continuò vigilaret, non vt iniuriâ grauatis opem ferret, non vt orphanis patris, viduis mariti loco esset iniunxit; sed pasce, inquit, gregem meum, hæc erit certissima tui erga me amoris tessera, si te vitamq; tuam pascendo meo gregi impẽderis, amoremq; illum, quem ego sanguinis mei effusione erga hunc eundem gregem testatus sum, heroicâ imitatione expresseris, si igitur amas me pasce gregem meum vt liquidò omnibus constet, me à te amari. Magnum & excelsum imo arduum & difficile munus Dominum designare voluisse apparet, cum trina professione amoris Petrum ad illud suscipiendum sibi obstringeret. Itaq; charitate, quæ summam omnium virtutum complectitur, cæteris emineat Pastor Dominici gregis, non vt olim Saul, quem ad simile munus vocatum humeris reliquo Israelitico populo altiorem fuisse sacræ literæ testantur, nam hæc corporis elatio mutabilis erat, charitas verò nunquã excidit sed semper eadem manet. Tantum verò ea Episcopus præ cæteris flagrare debet, vt longè alios post se relinquat. Neq; enim illi aduersus lupos qui videri & arceri possunt vigilandum depugnandumq; est, nec irrationabile pascendum pecus, cuius etiamsi pastor per socordiam iacturam fecerit, vel leui pœna, vel æstimabili mulcta Domino gregis satisfaciet, sed Episcopo rationabilis Christi grex pascendus est, & con-

34 Pastoris munus difficile, in charitate fundatum.

1. Reg. 9. v. 2.

35. Quæ partes sint veri Pastoris seu Episcopi.

tra inferni belluas, ad quas arcendas ne adamantina quidem mænia satis tuta sunt, continuò decertandũ. Non est inquit Apostolus nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus Principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ, in cælestibus. Si oculis cernere liceret infernales istos lupos, & immania monstra, quanto horrore corriperemur, tetras istas phalanges intuentes, non ferro quidem cinctas, sed dolis armatas, contra quas nemo certare potest, nisi qui arma, Diuinâ fabricatâ manu è cælo missa induerit. Grande periculum ab externo isto hoste, sed vide alia his nequaquam minora Paulo Apostolo monstrante. Manifesta sunt inquit ille opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorũ seruitus, veneficia, inimicitiæ, cõtẽtiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissẽsiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes & his similia. Neq; enim necesse fuit vt omnia eius generis vitia scripto comprehenderet, cum his enumeratis, illis paria & ab eodem deriuata fonte deprehendi possint. Hæ tam perniciosæ pestes, æquè gregem ac ipsum inficiunt pastorem, cum alioquin luem quæ ouium corpora infestat, pastor citra noxam tractare possit, fomenta adhibere, vlcera purgare; In curandis autem animæ occultis vlceribus, cautè admodum Episcopo versandum est, túm ne quid ipse labis ex infectis ouibus contrahat, tum vt prudenter fomenta contagiosis morbis admoueat, deniq; vt radices ipsas malorum diligenter inuestiget. Neq; tamen temerè curationi quæ sectione peragi solet, manum ad-

Eph. 9. v. 12.

Quæ mala Pastori à grege Christi propulsanda.

Galat. 5. v. 19.

36. Eadem ipsimet Pastori, nisi caueat sibi, timenda.

37. Quâ prudentiâ morbos animæ in subditis curare debeat.

moueat, ne ſi æger contumaciter reſtiterit, malum magis exaſperetur, vulnusque recrudeſcat, quod dum conſciſſum diſrumpitur, deteriorem facit ſciſſuram. Maxima autem diſcretione eum vti oportet, & diſpicere num is, qui curandus eſt vltrò morbum ſuum fateatur, opemq; medici imploret, an, vt plerique quibus & generis ſplendor, & partæ opes ingentes animos faciunt, quos ſi redarguere, & iuſta caſtigatione coërcere volueris, excandeſcunt, magisq; irritantur. Hi blandis appellandi verbis, & leuiori tractandi manu, vt aliquando errore & morbo quo laborant cognito, lentis remedijs ſe curari patiantur; vel deniq; lachrymis & ſacrificijs exorandus eſt Dominus, vt det illis animum notitiæ ſui ſtudioſum.

38 Hæreſis inter animæ peſtes facile in Polonia curabilis.

Quid verò dicam de his, qui ſe ab vnitate Chriſti ouilis ſegregârunt, quorum mentes impijs dogmatibus Sathanas infecit, qui non doceri ſed docere volunt. Non poſſum celare anini mei lætitiam quam inde capio, quod videam ſingulari quadam prærogatiua gentem Polonam à Deo donatam eſſe. non patitur is vt homines noſtri vel facile in errores, quibus orbis Chriſtianus, & maximè vicina nobis Germania infecta eſt labantur, vel ſi quis fraude hoſtili ſeductus ſuccubuerit, diu vt in errore perſeueret. Quanto labore in aliis Regnis contra hanc peſtem fruſtra pugnatur, quantum ſanguinis ciuilis eius rei cauſa in Gallijs & Belgio fluxit? quot bella exorta? cum è cōtra in Polonia ſponte quadam hoc malum ſubſidat, & aboleatur. Ante annos quadraginta ita ea lues inualuerat vt Senatus quidem maior pars ex Hæreticis conſtaret, ijdem inter Equeſtrem ordinem non quidem

dem numero ſed ad quaſuis functiones obeundas dex
teritate eminerent, primasq; & in priuatis & in pu-
blicis conſilijs ac conuentibus ſibi partes vendicarēt.
Nunc ad paucos ij redacti, & niſi noſtros iſtos Ru-
thenos Græco Schiſmati addictos, in ſubſidium ad-
ſciſcerent, vix in publico comparere auderent. Sed
& hi (ita benè ſperare libet de gente noſtra & de ſin-
gulari Dei erga nos gratia) redibunt ad officium & 39
ad ſacræ Matris gremium, modo Epiſcopi, quorum
id præcipuum munus eſt, ſedula cura eo incumbere
velint, idq; ſibi perſuaderi patiantur, reliquas om-
nes virtutum ſpecies alijs communes eſſe, curam ani-
marum, quam rectè Diuus Gregorius Artem artium
dixit, Epiſcopis propriè competere. Propterea Do-
minus Seruator noſter, cum eos alloqueretur quos ad
tanti muneris faſtigium euehere volebat his vſus eſt
verbis: Quis inquit fidelis ſeruus & prudens, quem
conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. Etenim
qui animum ſuum excellentibus excolit virtutibus,
qui ſanctitate cæteris præeminet, meritò quidem is
omnium oculos in ſe conuertit, ſed tamen ſibi ille ma-
gis, quam reliquis vtilis eſt; at labor ille quem ſeruus
fidelis & prudēs iubente Domino curæ paſtorali im-
pendit, omnium inſeruit ſaluti, & benè expenſo ta-
lento vberrimum adfert lucrum. Rectè igitur Domi- 40
nus Paſtoris ſtudium erga gregē impenſum, amoris
& charitatis erga ſe ſymbolum eſſe dixit. Ac o-
ptimè quidem nobiſcum ageretur, ſi hac flammâ a-
moris accenſi ad ſacerdotium accederemus, nam
procul dubio ſic animatos Diuina gratia ijs quoque
inſtrueret ornamentis, quæ ſummo faſtigio digna

Si ſedulitas Epiſcoporũ adſit.

Ars artium cura animarum Gregorius

Matt. 24. v. 45.

Priuatæ ſanctitati præfertur.

Etiam perfectionem

Angelicam antecellit. ſunt. Plus quàm Angelicam ambiunt perfectionem, qui ſacerdotij & Epiſcopatus dignitatem ſuſcipiunt. Etenim ſacerdotium ipſũ, in terra quidem & in conſpectu hominum peragitur, eius tamen functio ad cæleſtium rerum claſsem ordinemq; referenda eſt: non enim homo, non Angelus, non quæuis alia creata potentia huiuſmodi dignitatis author fuit, ſed ipſe Spiritus Sanctus qui & nunc inuiſibiliter ordinatam á ſe functionem exequitur, & eam mentem mortalibus inſpirat, vt Angelorum miniſterium animo concipiant.

41 Functio Epiſcopalis nouæ legis in ornatu Pontificis antiquæ legis adumbrata.

Quæ olim mandante Domino ad ornandum Pontificem priſcæ legis adhibebantur, ea omnia vmbræ erant futuræ ſanctitatis, qua animas Epiſcoporum noui Teſtamenti excultas eſſe debere Dominus deſignabat. illa tintinabula, mala punica, lapides pectori Sacerdotis, itemq́; alij humeris eius ſuperpoſiti, mitra, ſtrophium, veſtis ad pedes vſque demiſsa, lamina aurea, ſancta Sanctorum, ingens intus quies, & ſilentium, ſacrificij ſacroſancti deſignabant præſtantiam, ad eius tamen dignitatem minimè accedebant.

42 Eius ſanctitas & ſacrificij excellentia á D. Chryſoſtomo expenſa. Chryſoſtomus de Sacerdot. lib. 3.

Libenter vt ſcitis bonas horas impendo legendis libris Diui Ioannis Chryſoſtomi, ex quo pleraq́; ea quæ attuli ſumpta ſunt. Sed libet iam eius verbis, inſignem ſacrificij & ſacerdotij excellentiam explicantibus, meum ad vos exequi ſermonem. Tu Staniſlae (nam ego dicendo feſſus ſum) cape librũ & lege. Tum ego ab eo quem ille indicauit loco, orſus lēta voce pronuncio. Dum conſpicis Dominum immolatum, ſacerdotem ſacrificio incumbentem ac preces fundentem, tum verò turbam circumfuſam pretioſo illo ſanguine intingi ac rubefieri, etiamne

te

te inter mortales versari atque in terra consistere censes? an non potius è vestigio in cælos transfereris? an non carnis cogitationem omnem abijciens, nudo animo mente pura circumspicies, quæ in cælo sunt? O miraculum, ô Dei benignitatem, qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac se ipse tradit volentibus ipsum excipere ac complecti! Fit autē id nullis præstigijs, sed apertis ac circūspiciētib' circūsistētiū omniū oculis. Num tibi ista contēptu ac despectu digna esse videtur? aut eiusmodi vt possit quis contra ea attolli atque insurgere? Visne & sanctimoniæ istius excellētiam alio miraculo perspicere? Ponito ob oculos Heliam illum & præterea infinitam turbam illam circūfusam & sacrificium lapidibus superpositum, tum verò reliquos omnes admodum quietos ac taciturnos, solum autem Prophetam preces fundentem, secundum id flammam derepentè è cælo delabentem sacrificiumq; ipsum lambentem. mira sunt ista profectò ac stupore omnia plena. Ab illis ergo sacris ad nostratia sacra te transfer; nec ea mira modo esse videbis, sed etiam omnem stuporem excedentia. Adest enim Sacerdos non ignem gestans sed spiritum Sanctum, is preces diuturnas fundit non quo flamma cælitus delapsa sacra apposita absumat, sed vt gratia in sacrificium influens per illud ipsum omnium animos inflammet, & puriores reddat argento igni excocto purgatoq;. Hoc ergo mysterium omnium maximè horrendum verendumq; quis tandem qui sanus idem minimè sit, quiq; è potestate non exierit fastidire ac despicere poterit? Ignoras

43 Typo Hæliæ sacrificātis.

44

ras futurum nunquam fuiſſe, vt humanus animi captus ſacrificij ignem illum ſuſtineres, ſed funditus omnes tunc fuiſſe interituros, niſi magnum Diuinæ gratiæ auxilium affuiſset? Nam ſi quis conſideret, quantum id ſit myſterium, vt is ſcilicet qui homo ipſe ſit carne ac ſanguine etiamnum conſtans ijsq; inuolutus, beatæ atq; immortali naturæ illi fieri propior queat: tum probè intelliget quanto ſacerdotes
45 Sacerdotũ dignitas ingens. honore, quanta dignitate Spiritus Sancti gratia dignata fuerit: operantibus enim illis tum ſacra hæc quæ dico initiantur perficiunturq;, tũ etiam alia his nihilo inferiora, quæ ipſa ad dignitatis ſalutisq; noſtræ rationem ſpectant. Etenim qui terram incolunt, atq; in ea verſantur, his commiſsum eſt, vt ea quæ in cælis ſunt diſpenſent: ijs datum eſt vt poteſtatem habeant, quam Devs Optimus neque Angelis neq; Archangelis datam eſſe voluit: neq; etiam ad illos dictum eſt: Quæcunq; alligaueritis in terra erunt alligata & in cælo, & quæcunq; ſolueritis in terra, erunt ſoluta & in cælo. Habent quidem & terreſtres Principes vinculi poteſtatem, verùm corporum ſolùm; Id autem quod dico ſacerdotum vinculum, ipſã etiã animã cõtingit, atq; ad cælos peruadit vſq; adeò vt quæcunq; infernè ſacerdotes confecerint, illa eadem Devs ſupernè rata habeat, ac ſeruorum ſententiam. Dominus confirmet. Etenim quidnam hoc aliud eſſe dicas, niſi omnem rerum cæleſtium poteſtatem illis à Deo conceſsam? Quorumcunq; enim, ait, peccata retinueritis, retenta ſunt. Quænam obſecro poteſtas hac vna maior eſſe queat? Pater omnifariam filio poteſtatem dedit; cæterum video ipſã eandem

Matt. 18 v. 18.

46 Eorundem admiranda poteſtas.

eādem omnifariam poteſtatem à Deo Filio illis traditam. Nam quaſi iam in cælum translati ac ſupra humanam naturam poſiti, atq; noſtris ab affectibus exempti, ſic illi ad principatum iſtum perducti ſunt. Quid multa? Rex aliquis ſi cui ex ſubditis ſuis honorem hunc detulerit, vt poteſtatem habeat quoſcunque velit in carcerem conijciendi, eoſdemq; rurſus laxandi, beatus ille & admirandus iudicio omnium fuerit: at verò qui à Deo tanto maiorem accepit poteſtatem, quantò cælum terrâ pretioſius eſt, quantò etiam animæ corporibus præſtant, hic vilē eo vſque dignitatem accepiſse nonnullis videri debet, vt vel in illorum cogitationem deſcendere queat, reperiri quandoq; poſſe vnum aliquem ex eorū numero quibus tāta illa quæ paulò ante dixi fuerint á Deo concredita cui ipſi munus ſuum ſordeſcat, quique donum ſibi à Deo datum deſpiciat! Procul, procul hinc faceſsat huiusmodi inſania. Inſania enim manifeſtaria deſpicere tantum iſtum Principatum, ſine quo neque ſalutis neq; promiſsorum bonorum cōpotes fieri poſsumus. Nam ſi non poteſt quis in Regnum cælorum ingredi niſi per aquam & Spiritum regeneratus fuerit. &, Qui non manducat carnem Domini & ſanguinem eius non bibit, æterna vita priuatur: omnia autem hæc haud aliter quam per ſacroſāctas illas manus perficiuntur, manus inquam ſacerdotum: quî fiet vt itra illarum opem aut gehennæ ignē euitare quis poſſit, aut repoſitæ in cælo coronæ præmia conſequi? Hi enim ſunt, hi ſūt inquam quibus tū cōcreditæ ſunt ſpirituales parturigines, tum etiā baptiſmatis partus à Deo eſt commiſsus: per hos ipſos

Quam, inſanus eſt, qui deſpicit.

Ioan. 3. v. 1.

Ioan. 6. v. 53.

47

Sacerdotū honor

Christum induimus, vna cum DEI Filio sepelimur, & beatæ carnis illius membra efficimur, quo nomine Sacerdotes meritò non modo plus vereri debemus, quám vel Principes vel Reges, verùm etiam maiori honore, quàm parentes proprios honestare. Hi enim ex sanguinibus & voluntate carnis nos genuerunt: illi verò authores nobis sunt natiuitatis eius quàm à Deo habemus, beatæ regenerationis illius, libertatis veræ, atq; adeo adoptionis eius qua nos per gratiam Filij Dei sumus effecti. Corporis lepram purgare, seu veriùs dicam haud purgare quidem, sed purgatos probare Iudæorum Sacerdotibus solis licebat, neq; nescis quanta cum ambitione, quanto cum studio ac concertatione sacerdotalis dignitas id temporis acquireretur. At verò nostris Sacerdotibus nō corporis lepram, verùm animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est. Quare iudicio quidem meo, qui istos despiciunt contēnuntq; multò sceleratiores ac maiori supplicio digni fuerint, quàm fuerit Dathan vnà cum suis omnibus. Illi enim tametsi Principatum ad se non spectātem sibi vendicabant, tamen miram quandam de eo Principatu opinionem animo conceperant: id quod declarauit ingens rei concupitæ studium. Hi autem tum cum iam Sacerdotalis honos incrementum, ornatum, præstantiam magnam accepit, contra quam illi, sed tamen multò maiora audent. Neq; enim perinde est ad despicientiæ rationem subducendam, honorem aliquem indebitum appetere, & tot tantaq; bona fastidire: verùm facinus hoc tantò illo est grauius, quantò inter se dissident interuallo fastidium

48 Cōtemptores Sacerdotū quanto scelere se obstringūt.

& ad

& admiratio. quis ergo tam infelici genio natus, tot tantaq; bona fastidiat? Et quidem neminem existere talem dixerim, nisi quis furiarum æstro percitus sit. Plura legere volentem interpellat Pstroconius: Cessa inquit & lippientibus parce oculis, ego reliqua exequar. Hæc & multò plura Sanctus Chrysosto mus dum causas explicat, cur Episcopatus munus suscipere noluerit. Et ille quidem tantus vir, cuius sãctitatem, eruditionem, eloquentiam, Diuinarumq; literarum notitiam, & illa ætas quâ vixit admirata est, & omnis deinceps posteritas communi comprobauit consensu, indignum se profitebatur & minimè idoneum ad obeundam functionem Episcopalem, nos qui nè vmbram quidem vel doctrinæ vel pietatis, si cum eo conferamur habemus, vltrò nos non vocati obtrudimus. De alijs nihil dico, de me apud vos pauca. Cum me non mea voluntas sed quædam vitæ ratio, & cum aliorum tùm præcipuè Tarnouij mei, simul ac Vicecancellarius Regni renunitatus est, de me opinio, ad aulam Regis euocâsset, ita duodecim continuos annos in eâ exegi, vt semper mihi viderer alienum à me gerere negotium, cumq; iudicio Optimi Principis, post multos exantlatos labores, binæq; in Sueciam nauigationis tolerata pericula, Referendarius Regni renunciatus essem, & omnes imprimisq; Tarnouius suaderet, nè ab Aula me remouerem, feci illo inuito, simul ac occasio se se obtulit, vt rude me donari peterem. ac vt Episcopatum Præmyslien. acciperem, non opum, hæ enim exiguæ sunt, magnitudine adductus sum, sed diu iam insederat animo, omnes alias præter Sacerdotalem functionem

49 S. Chrysostom indignum se cẽset Episcopatu.

50 Pstrokonij qualis apud Aulam Regiam vitæ ratio.

 nem

nem minimè decere eum, qui ab ineunte ætate materterno etiam voto sacris obeundis addictus est. Ætas ipsa quinquagesimi anni monebat me, nè inter seruitia Aulæ versarer, nè isthic consenescerem, & quo-
51 Eius ad Episcopatū promoue. niam alia conditione inde me explicare non poteram, nisi vt Episcopatum acciperem, feci id, veluti inuitū me deducentibus eò fatis. Scitis ipsi qualis fuerit ambitus noster, quos prensauerimus, quorum suffragia implorauerimus. Illi ipsi, qui minus æquo animo ferebant, nos Magistratu aulico ornatos, ad alios subinde honorum gradus succrescere, quibus suspecta erat industria nostra, authores accipiendi Episcopatus promotoresq; mei fuerunt, maturè cauentes nè quando illis anteponeremur. Sed hæc à Diuina pendent voluntate, ad cuius nutum me actionesque meas componere hactenus semper studui. Hanc ipsam ad Episcopatum Præmysliensem promotionē meam, licet ea amicis quibusdam nostris minor spe nostra esse videatur, ita accipio, vti ab eo profectam
52 qui in vinea suâ vnicuiq; certum stabilemq; assignat
Ad Episcopatum temerè, electi, invtiles & inepti sunt ad res gerendas. Lib. 3. de Sacerdot. locum, in quo & suæ & aliorum salutis curam gerēs diurnum denarium mereri possit. Diligenter sanè omnibus qui Episcopi renunciantur curandum est, vt recta eorum sit ac legitima vocatio. Diuus Chrysostomus sui temporis calamitatum omnium causas, ad temerarias Episcoporum electiones refert, id quod pulchro capitis & reliqui corporis firmat exemplo. Caput, inquit, valentissimum esse oportet, vt prauas exhalationes ab inferiori reliqui corporis parte sursū ascendentes dispensare; easdem ritè atq; ordine componere possit. Nihil verò deterius fieri potest quàm

cum

eum Epiſcopi culmen honoris præcipiti ſaltu conſcẽdunt. Et vt Sanctus Gregorius ait; Qui diſcipulus non fuit in conſiderata ambitione magiſter efficitur, & quod poſſit docere non didicit, ſacerdotium tantũ gerit in nomine, nam laicus in ſermone priſtino perſeuerat & opere. Quomodo ergo pro aliorum peccatis interceſsurus eſt, qui ſua primitus non defleuit? Talis enim paſtor non munit gregem ſed decipit, quia dum contradicente verecundiâ non poteſt alijs hoc quod ipſe non facit, perſuadere, quid eſt aliud niſi vt plebs Dominica prædonibus populanda remaneat, & inde ſumat interitum, vnde ſalutiferæ protectionis magnum deberet habere ſubſidium? Hæc ille. Nec quiſquam ſibi de fauorabili populi teſtimonio blandiatur, quem propria occultorum criminum arguit conſcientia.

Lib. 4. Ep. 55. ad Childeben. Regem Francor.

Sed iam de modo adipiſcendi Epiſcopatus, quod ſecũdũ fuit eorũ quæ dicẽda propoſuimus dicamus, de quo multa adferri poſſet à ſacris præſcripta Canonibꝰ. Olim equidẽ maiores noſtri, nõ per aulicos ambitus, nec p̃ indigna nomine ſacerdotali obſequia aulæ foricibus impẽſa, ſed ritè & Canonicè facta electione ad functionẽ Epiſcopalẽ vocabãtur, non tamen negauerim Regio quoq; fauore optimos Epiſcopos adiutos, ſic olim Aaron Abbas Tinecenſis Caſimiri primi Regis voluntate ad Epiſcopatum Cracouienſẽ promotus fuit. Et Zbigneo Oleſnicio nauata in Grunualdenſi bello Vladiſlao Iagelloni opera ad eãdem Cathedram aditum fecit. Vt meritò dubitari poſſit, iure ne Cromerus noſter tantopere deploret, tranſlatam à Collegijs Sacerdotum ad Reges Epiſcoporum

53 Quæ ratio ad Epiſcopatum vocandi Epiſcopos futuros.

Canonica electio.

Regius fauor.

designationem. Eo equidem, & pauló superiori tempore, quo ille scripsit, multi Regia abusi gratia perperā sedes Episcopales occupabant. Casimirus Ter-
54 tius primus iura Ecclesiarum frustra obnitente Pontifice inuasit. Quanquam & Vladislaus Iagello plus sibi in abrogando Episcopatu Cracouien. Petro Visso, & in eius locum Alberto Iastrzembecio ambitioso homine, eodemq; rapaci substituendo iuris quā Regibus conueniret, vsurpauerat. Sed Casimirus nulla habita ratione vel Sacrorum Canonum, vel Iuris Ecclesiæ, vel deniq; summi Pastoris authoritatis, ita Ioannem Gruscinium Regia potestate Episcopum Cracouiensem renuntiauit, vt simul sacrilegas manus eijciendis ex Ecclesia Collegij Sacerdotum Basilicæ Cracouien. viris sacratis admouerit, Iacobum Sienienium Pontificis Romani authoritate nitentem armata vi oppresserit, eiecceritq; & proscripserit. Hæc minimè Christiano digna Principe ab eo facta posteri quoq; imitati sunt. Et Sigismundi Primi quanquā alias religiosissimi Regis temporibus, scimus ambitum plurimum valuisse, cum nonnulli muliebri etiam fauore, ad adipiscendos Episcopatus niterentur: deinde Sigismundo Augusto res Regni moderante, vt alia ordinis nostri dedecora sileā, & Ioannes Droiouius Episcopus Vladislauiensis Hæreticorum fautor non sine causa vt hæreticus audijt. & Iacobus Vchanscius Romana notatus censura, Regia & laicali potestate fretus, eundem Episcopatum Vladislauiensem per vim inuasit. Nec Stephanus Rex eâ suspicione caruit, quasi quendam Episcopatum largitione flexus contulisset, viro quidem digno, sed corradē

Ex quo in Polonia olim in eligendis Episcopis natus abusus.

radendis coaceruandisq; pecunijs nimium intento. Longè à nostris temporibus ea labes, nec alia Principis nostri mens, nisi vt matura deliberatione, meritisq; & virtutibus expensis dignos præficiendos Ecclesiæ curet Pastores. Sed vt electio non semper optimum inuenit, ita Principum quoq; iudicia interdum citra eorum culpam falli & decipi contigit. Aliquando enim generis splendor, nonunquam emendicatus fauor, & ambitiosa eorum qui in Republica plurimùm possũt commendatio obtrudit parum idoneos, Principiq; facit necessitatẽ, tales renunciandi Ecclesiarum Præsides, quorum eum ipsum deinde pænitet. Nollem morem hunc inolescere, qui iam paulatim serpit, priuatim Principi quidquam largiendi; & si enim optimo animo nec malo fine ea fiant, nec aliter existimare oportet vel de Principe, vel de liberalitate eorum qui largiuntur; sed nescio cur apud inuidos & ignaros malè res ista audiat, & pleriq; eas donationes sinistrè interpretentur, dicantq; inter dantem & accipientem naturalem quãdam citrà omnem consensum nasci obligationem. Neque placet nimia quorundam in obsequiis aulicis sedulitas, & ita iactata merita, vt sub eorũ nomine magis digni & idonei deterreãtur; sũt qui in Aula cosenesce re velint, quos cõuersatio interdũ sacerdotio minimè digna delectet, qui in eligendis & reijciendis Episcopatibus fastidiosi sunt: hunc nolo quod multum negotij habeat, illum vt opulentiorem appeto. Nec Tilicius noster nuper adepto Episcopatu Varmiensi satis existimationi suæ consuluit, quod munus Vicecancellariatus, quemadmodum iure

nostro

55 His temporibus correctus.

56 Donationes Aulicæ

Obsequiorum seduli tas importuna.

57

nostro præscriptum est, non deposuerit, id quidem quoniam volente populo & Rege fecit, rectè se fecisse existimat: sed omnis in patrias leges præuaricatio mihi minimè probatur, & vereor nè olim existãt, qui ad eius exemplum pessimis artibus idem vsurpent, minis & terroribus, alieno Reipublicæ tempore, cum summa ordinis nostri inuidia, suam stabiliant coniunctam auaritiæ ambitionem. Mihi de Tilicij facto parcius idcircò dicendum videtur, quod in proximis Comitijs hominum opinione nescio an Regiæ voluntati consentaneâ, illius in hoc Magistratu successor designarer; verùm ille feliciter fungatur hoc munere, ego me illius industriæ admiratorem magis quàm osorem semper præstabo, nostro quoq; labori non deerit campus, dum interim in Ecclesiasticæ functionis palæstra desudamus. Cæ-
58 Aulicorum negotiorũ experimẽta. terum vt nunc is est rerũ status, nõ omninò improbauerim hunc quoq; ad Ecclesiasticas functiones adipiscendas per aulicorum negotiorum experimenta cursum, per quem summos plerosq; viros optimos Episcopos euasisse videmus. Lubricus equidem ille est, & si rem accuratius expendere voluerimus, vix ab ambitionis labe immunis, & idcirco ferè sacris legibus vetitus. Sanctus Gregorius triplex Simoniæ genus statuit, Aliud, inquit, munus est ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus
Sed hîc in Simoniam procliuis lapsus. quippe ab obsequio est, subiectio indebitè impensa, munus á manu, pecunia, munus á lingua, fauor. Pulchreq; idem Sanctus Doctor ostendit excussas ab omni eiusmodi munere, eum habere debere manus, qui sacræ functionis alteri conferendæ habet potestatem.

ſtatem. Neq; tamẽ id ita accipiendum cenſuerim, vt
omne obſequium damnem Si oculus tuus, inquit Sal- 58
uator noſter, ſimplex fuerit, totum corpus lucidum e- *Niſi recto fine fuerint temperata.*
rit. In omni humana actione finis eſt, qui vel laudem
vel vituperium operibus noſtris cõciliat. nam ſi quis
ea intentione ad Aulam accederet, vt nudo obſequio
Principi impenſo ſacerdotiũ ſibi deberi exiſtimaret,
is fortaſse illiciti ambitus meritò ſuſpectus haberetur.
Sed enim cum obſequia Principibus noſtris omnes de
beamus, eaq; cum illis præſtamus, per diuerſas fun-
ctiones vel Patriæ vel Eccleſiæ vtilem nauamus ope-
ram: quæ & ſi non eo fine impenditur vt in locum
mercedis ſacerdotium vel Epiſcopatum exigamus;
tamen rectè & licitè Principis voluntas & liberalitas
ad eos potiſsimum extenditur, quorum diuturna ex-
perientia exploratam habet induſtriam, pietatem, do
ctrinam, quos ſcit functionis Eccleſiaſticæ & Senato-
toriæ munus præclarè geſturos, idq; in Republica
noſtra locum potiſſimùm habet: non enim Epiſcopi 59
noſtri ſatis ſuum munus explent, ſi in Eccleſiaſtica *Alias reddunt Eccleſiaſticos Senatoriæ dignitati idoneos.*
functione ita quemadmodum ſacris Canonibus præ-
ſcriptum eſt verſati fuerint, alia quoq; negotia illis
tractanda: alia onera ſuſtinenda incumbunt, de qui-
bus infra vberius agemus. Non placet mihi quod ple-
riq; iuuenes noſtri Clero adſcripti, ſimul atq; è ſcho- *Illi tamen prius formandi eſſẽt in aulis Epiſcoporũ.*
lis exceſserint, ſtatim ad Aulam Regiam ſe confe-
runt, & Eccleſiaſticarum functionum ignari, ſecula-
ribus occupationibus aſsueſcunt. Antea quidem Epi-
ſcoporum contubernia Scholæ erant iuuenum Cleri-
corum, recepti inter Epiſcopi Familiares erudieban-
tur, inſtruebãtur, formabãturq; ad omnẽ pietatẽ, nõ ſe

60 gni otio, non turpi desidia trãsigebãtur bonæ horæ.
Carncouius meus Archiepis. Gnes. cui ego vt cætera omnia, ita iuuentutis quoq; meæ prima debeo rudimẽta, solers accuratusq; fuit in tractãda & erudiẽda optimi cuiusq; indole, neminem segnem, neminem otiosum esse sinebat, cum sẽper plurimos haberet, alios sacris ordinibus destinatos, alios iã Presbyteros, cohortem ille hanc suam Prætoriam appellabat, tali comitatu illustrior erat, quàm si nescio quâ phalangẽ armatâ septus esset. Possem recensere plurimos eius institutionis alumnos, partim viuos, partim iam vita functos, qui ab eodem in lucem producti & monstrati satis summis in Republica Magistratibus functi sunt, & adhuc funguntur, neq; quenquam hactenus pænituit institutionis Carncouianæ. Vigebat & adhuc viget (quanquam nunc optimus senex annis fessus languere videatur) in Aula Carncouij non industria modo tractandis quibuscunq; arduis negotijs par; verùm etiam singularis omnium virtutum æmulatio, itaq; multi viri non modo doctrina sed generis etiam nobilitate præstantes sibi eum Ducem & magistrum legebant, ille vicissim optimi cuiusq; ingenij indagator accuratus, vnumquemq; cui negotio aptus erat admouebat: vegetior aliquis erat, eius opera in obeundis legationibus, in sacris ad populum faciendis concionibus vtebatur, alium literis suo nomine scribendis, hunc maiorum monumentis euoluendis, illum præsentis æui rebus gestis memoriæ mandandis præficiebat, omnes sedulò operi esse intentos cogebat, singulorum laboris pensa frequenter exige-
61 bat. In eiusmodi palæstra virtutis & industriæ nos

Quod familiare fuit Karnkouio Archiepisc. Gnesnen.

Eius mira Ecclesiasticæ nobilitatis per varias fũctiones Exercitatio.

exercita

exercitati serò ad Aulam Regiam accessimus, & quã uis in comitijs adhuc coronationis moderni Regis in numerum Regiorum Secretariorum Carncouij & Hieronymi Rozdrazeuij Episcopi Vladislauien. cõmendatione relatus essem, non nisi quarto post anno, cum Tarnouius necessarius meus Regni Vicecãcellarius renuntiatus, vt publicis Cancellariæ functionibus moderandis præesset voluisset, vocatus ad Aulam veni. Quæ res non magis mihi quàm Carncouio decori fuit, quod ex eius contubernio productus multis veteranis Regis Secretarijs prælatus essẽ. At nunc qui per alias vias Aulæ se insinuant, eos videmus vel nullis adhiberi negotijs, vel certè impensis fessos facta patrimonij iactura inglorios domum redire. quod si qui sunt quibus ampliores facultates ad faciendos sumptus suppetunt, ij pessima aulicæ vitæ consuetudine corrupti ad commessationes, ad indecentes familiaritates, ad indignas sacro ordine occupationes se transferunt, hos, quamuis olim (potest enim id fieri) ad Episcopatus promouebuntur, putatisne vnquã hominibus persuasuros, vt de eorũ vitæ puritate solidam concipiant opinionem! Ex Episcoporum itaq; institutione satius est prodire, quam in Aulico otio corrumpi, & semel facta existi stimationis iactura vilem fieri.

Ab huiusq modi exercitatione Karnkouij accessit ad Aulam Regiam Pstrokonius.

62

Sed & ad aulam nollem nisi vocatos venire clericos, eosq; tales, qui negotijs tractandis adhiberi & præfici possint, ætate matura & initiatos ordinibus, quos non pudeat (pudet enim plerosq; id re profiteri, quod nomine præseferunt) frequenter ad Altare Dei comparere, sacris sacrificijs faciendis instare,

 deniq;

deniq; in omni genere pietatis exercendo ſedulos eſſe, non vanæ opinionis & ſanctitatis aucupandæ gratia, abſit impia hypocriſis; ſed quia id maximè decet Sacerdotes, hoc munus, hæc gloria illorum eſt. Memini cum Hieronymus Rozdrazeuius ex pia Pij V. Pont. Max. institutione ab Henrico Rege euocatus ad Aulam veniſset, ac vt in illa pietatis officina didicerat & aſſueuerat, quotidiè ſacroſanctū ſacrificium offerret, primò quidem non modo apertis pietatis oſoribus id mirum viſum, ſed nō nullos etiā Eccleſiaſticos viros ægrè tuliſse illum vnum reliquis alijs eminere velle; verùm poſtquam ſolida Magni viri patuerunt pietatis fundamenta, tùm demùm non Aulici modò, ſed ipſe Rex Stephanus plurimi eum facere cæpit, adeò vt mox multis, qui annorum & meritorum prærogatiua præſtare videbantur, prælatum eum Epiſcopū Cuiauien. renunciauerit.

Et Hieronymus Rozdrazeuius ex curia Pij V. Pontif. Max.

63 Libenter vobis talia propono exempla, & alios magis quam me ipſum: quamuis vobis ipſis ſatis notum ſit, mihi quoq; pietatem ſemper cordi fuiſse, & in ea palam exercenda inuidorum voculas contempſiſse. Ego vtrumq; veſtrum ab Aula idcircò abduxi, quod ea adhuc eſſetis ætate, quæ accuratiùs formanda inſtituendaq; eſt, ſed ſpondeo & polliceor olim vberrimos fructus ex hac mea conuerſatione vos percepturos, faciliöremq; ad omnia aditum habituros. Laudo & probo quod noſter Ioannes Wężyk, cum quo vobis non modo quod eiuſdem ſit Sieradienſis Territorij, ſed magis deinceps in ſtudijs ſcholaſticiſq; exercitationibus arctior cōtracta familiaritas intercedit, non tantoperè ad Aulam properet, malitque

Idcircò etiam Matthias & Stanislaus Lubienij á Pſtroconio ad domeſticā inſtitutionem ab aula euocati.

Ioannes Wężyk pari modo apud Ioannem Tarnouium inſtitutus.

quæ in Consortio Tarnouij Episcopi Vladislauien. subsistere; ius summa integritate pro eo dicit, & in scribendis nomine eius Epistolis operam ei nauat. Ingenium eius mihi valdè placet, parcus sermone, sed quotiescunq; verba facit, licet ea titubanti lingua, quod vitium iuuentutis magis quam naturæ in eo est, proferat, ex ijs tamen apparet acre illius iudicium, eruditio singularis, humani Diuiniq; iuris notitia. Quid multa? Hic quoq; non in aula modo gratus honoratusq; erit, sed fortasse olim parem cum Tarnouio sortietur fortunam. ego certè quantū in me erit eius fauebo incrementis. Paucis adumbraui vobis iter quod hactenus ij qui ad Episcopatus euecti sunt institerunt, vobis quoq; per eandem gradiendum erit viam, eò vos & sors vestra, & vitæ genus, & mea deniq; promotio ducet, quæ omnia perinde accipere debetis, ac si Devm vocantem sequeremini, ille enim his medijs & modis quos antea destinat in Candelabro Ecclesiæ suæ collocare consueuit.

Electionis Capitularis præsertim veræ vix iam vllibi aliquod extat vestigium, in cuius locum in Polonia, Regia designatio seu Nominatio successit, hanc Reges nostri initio temerè vsurpatam, postremò concedentibus summis Pontificibus sui iuris fecerunt. In designati Episcopi genus vitam moresq; inquiritur, ab ijs quibus id negotium ex præscripto Sacrosancti Concilij Tridentini incumbit; nuper quoq; cum ego postremò Romæ essē piæ memoriæ Gregorius XIIII. amplissimo dato rescripto, hunc ipsum inquisitionis modum luculenter definiuit. Interea antequam summus Pontifex Regiam approbat designationem, grauissima

64 Electio Canonica in Polonia in Regiam Nominationē transijt

Inquisitio in vitā nominati.

Bulla quæ īcipit Onus Apostolicæ seruitutis.

65 Nominatus nihil iuris habet in bona Eccle

nissimarum pœnarum denuntiatione interdictum est, ne designati in Ecclesias bonaq; illis adscripta, quidquam iuris sibi arrogent: sed præceps habendi desiderium protrudit plerosq;, vt omnes pænarū obices audacter transiliant, & dum priuilegium anni gratiæ quod solis vita functis debetur, in subsidium cupiditatis suæ adsciscunt, duos in solidum, dum ex vno in alium transferuntur, Episcopatus tenent: neq; ingeniosis desunt illicitæ possessionis fucata nomina, priorem Episcopatum retinent sub titulo exigendorum redituum meritis suis debitorum, alterum custodiæ eorum causa quæ illis post obuentura sunt. Auaritiæ hæc sunt noxia velamenta, quibus & nonnulli iam vsi sunt, & alij fortassè quibus eadem frōs, deinceps vtentur. Aliter mecum egit Laurentius Goslicki proximè ex Præmysliensi ad Posnanien translatus Ecclesiam, nam cum eo prætextu redituum Episcopatus Præmisliensis semissem à me petere potuisset, iocatus aliquantisper mecum quasi aliquid esset exacturus, postremò non tam meis rationibus, quā rei veritate & æquitate adductus fassus est, minimè æquum videri, tali pensione egentiorem Episcopum Præmyslien ab Episcopo Posnaniensi grauari. sic ille, sic alij qui ab omni auaritiæ suspicione alieni esse voluerunt, factitârunt; nec quisquam hactenus quod sciam fuit, qui ex Episcopatu Russiæ ad opulētiores Regni Episcopatus promotus exactione eiusmodi onerare præsumeret successorem.

[margin: ...siastica an. ec Papæ approbationē]

[margin: Abusus nō sine nota auaritiæ.]

[margin: Factū præclarū Laurentij Goslicki ex Præmysliēsi in Posnaniensem Episcopatū migrantis.]

66 Sed ijs quos in eo gradu excellentiores & heroicæ quædam virtutes collocârunt, vt omnium opinione digni Episcopatu censeantur, imprimis diligenter

[margin: Vocationis diuinæ in ambiea...]

ligẽter attendenda ſpectãdaque eſt Dei vocatio, quæ licet nõ per ea ſigna quibus & veteris olim legis præcipui, & Chriſti coruſcante fide pleriq; ad hoc munus gerendum deſignati & pertracti ſunt, diuinitus monſtrata appareat, multis tamen ſe prodit modis, vt eum qui ſe Diuinæ voluntati totum commiſerit latere nequeat. Et imprimis ſciendum eſt à Deo non vocari manifeſtè indignos, nec tacitis inſpirationibus tales præueniri, vt ſupremam iſtam dignitatem deſiderent, ſi enim ille vetat dari Sanctum canibus, & mittere margaritas ante porcos, quomodo impulſu tacito accerſet eos, qui adinſtar vel rabidorum canum ira exæſtuant, vel impurorum porcorum impuri & ſordidi fæda libidine diffluunt? Nouit ille peccatores vocare vt tales eſſe deſinant, & efficere vt iuſti atq; ad omne opus & munus ſacrum obeundum idonei fiant: eos verò qui ſponte & libenter ſceleribus ſe inquinant nec reſipiſcere volunt, non inuitat ad ſacrum miniſterium, ſed potius futuros peccatorum medicos ab omni crimine puros eſſe vult, & ſaltem tales quos præteritorum actuum ſyncerè pæniteat. Ieroboam quondam Apoſtatarius decem tribuum Iſrael Rex, vt cultum Diuinum viliorem redderet, Deoq; maiorem inferret contumeliam, Faciebat de nouiſſimis populi ſacerdotes excelſorum: quicunq; volebat implebat manũ ſuam (oleo videlicet, quod erat ſignum vncti ſacerdotis) & fiebat ſacerdos excelſorum. ſic ille ad falſorum Deorũ cultum viles adhibebat Sacerdotes. At DEVS noſter & dum lex quondam naturalis vigeres

de Episcopatu habenda singularis ratio.

Homines manifestè improbos non dignatur Deus tali vocatione.

Mat. 7.

Quod per eiusmodi ministros diuinus cultus vilesceret.

3. Reg. 13.

vigeret & postea dum scriptam idem traderet, dignitatis in eligendis Sacerdotibus primam habuit rationem, de qua re dicam postea. Sed ij qui non vocati ambiunt Episcopatum, aut propter improbitatem suam vitamq; sceleratam sunt indigni, aut alio quàm decet fine, ob terrenum nempè aliquod commodum, adspirant, aut medijs modisq; illicitis nituntur; & fere semper hæc tria in idem recidunt, nec enim vir probus & Devm timens, vel commodi causa ambiuerit Episcopatum, vel ambitum, modis illicitis obtinere contenderit. Tales erant quos in veteri Testamento ab altaris accessu seuero interdicto arcuit & exclusit Dominus. Omnis, inquit, qui habuerit maculam de semine Aaron Sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, non accedet ad ministerium eius, si cæcus fuerit, si claudus, si vel paruo vel grandi vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore. Quæ omnia corporis vitia rectè animaduertit Sanctus Gregorius spirituali sensu ad animæ maculas denotandas, à quibus puros esse vult Dominus nouæ legis sacerdotes, & tantò magis Episcopos, transferri posse. Non sit cæcus, non lippus, nõ albuginem in oculis non impetiginem habens in corpore Episcopus, id est, non sit ignorans, imprudens, & cuius oculos proprij amoris inordinatæ passiones ceu quædam cataractæ obfuscârunt, quiq; perpetua libidinis impetigine exæstuet. Non sit idem claudus, aut fracto pede, vel manu, scilicet qui non rectâ iret per viam mandatorum Domini, vel robore animi, magnis operibus gerendis & sustinendis pari

67 Sine vocatione Dei Episcopatũ anhelantium triplex indignitas.

Leuit. 21.

In Prima Parte Curæ Pastoralis cap. 11.

non

non excelleret. Curuus deniq́ue ne ſit, hoc eſt ad res terrenas nè continua propenſione feratur, ſed cæleſtia potius illi curæ ſint, ad eaque & ipſe omni contentione adſpiret, & cæteri vt id faciant dux & author illis ſit. Ad extremum non vocat Deus eos qui ambi- 68
tionis vel dignitatum vel fortunarum ſtudio & deſiderio impulſi ad Epiſcopatum adſpirant, qualis ille erat Simon Magus, qui munus Apoſtolicum vendibile eſſe putans, obtulit pecuniã ad mercandam ſacrã dignitatē, cui rectè Sanctus Petrus reſpondit, Pecunia tua tecum ſit in perditionem: rectè & ambitioſo dici poteſt: Ambitio tua tecum ſit in perditionem, quoniam putâſti ambitu humano parari poſſe donum Dei: quales erant Dathan & Abiron, qui cum non eſſent de Tribu Leui, id eſt, de generatione quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob, ambitioſè ſummum affectârunt Sacerdotium: quos dirupta terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum deuorauit cum tabernaculis ſuis, & vniuerſa ſubſtantia eorum, deſcenderuntq́ue viui in infernum. Viui certè deſcendunt in infernum, quos libido, quos furor, quos radix omnium malorum auaritia, & nullis terminis habendi cupiditas circumſcripta, ita infernali mancipauit carceri, vt cum inde ſe explicare nec velint nec poſſint, rectè certiſſimas Orci victimas eos appellare poſsimus. Nec ſolum ad terrendos vos hæc à me dicta exiſtimatote, veriſsima ea eſſe facilè exemplis conuincere poſſum, non remotis tantum ſed re- 69
centioribus etiam. Vdo ille Archiepiſcopus Magdeburgenſis quem ferunt Sanctiſsimæ Virginis beneficio, & ingenij, quo antea carebat, excellentis acumen

Act. 8. 11. 18. & 20.

Eorum vita indigna, mors infelix.

Num. 6.

Quod oſtenditur exemplis. Ac primò Vdonis Archiep. Marieburgenſis.

Specul. Exempl. diſt. 9. Exem. 173.

& dignitatem Episcopalem consecutum, cum deinceps libidinosè viueret, ac tertio diuinitus monitus non resipisceret ab impuro Monachæ complexu tractum, ad iudicium Diuinum accusatum, sceleris-que conuictum, & dignitate Episcopali, exutum, æternis addictum fuisse inferni supplicijs, remque hanc adeò manifestè actam, vt eam Deus à pio Sacerdote, nocturnis precibus in Ecclesia vacante, spectari oculis, ac deniquè signa fusi ex cruore occisi cadaueris in marmoreo templi pauimento perpetua extare voluerit. An non similis exitus Zauissæ Curosuanscij Episcopi Cracouiensis? Illustri quoque is in hoc Regno loco natus, sed iuuenis, & vt reor, illicito ambitu fratre Castellano Cracouiensi alijsque cognatis, quorum tunc erant præcipuæ in Repub. partes adnitentibus, Episcopatum adeptus, illicitis indulgens voluptatibus, in Dobrouodensi prædio fortè rusticanam puellam altius à terra eleuatam, aceruum fæni componentem conspicatus, dum per scalas conscendit, & iam in cupitos ruit amplexus, in ipsa obscæni actus lucta lapsus ab alto, fracta ceruice exspirauit. Curatum eius funus in Ecclesia Cathedrali Cracouiensi celebri pompa ab amicis ferunt: sed nec tetros abfuisse Cacodæmones, eique qui viuus secretis libidinibus satiari non potuit, sed palam cunctis inspectantibus, non vt homo, quem rationalis pudor abstrahit à flagitio perpetrando, sed vt bellua quædam scelus impurum exequi voluit, cum infelicibus tripudijs parentâsse: auditosque fuisse palam concinentes impuram (quam fortasse Episcopus viuus occinere solebat) ad meretricandum inuitatio-

70 Zauissæ Curosuanscij Episcopi Cracouiensis.

tationem. Tales sunt eorum exitus, qui vt sacrà eloquia testantur in bonis ducunt dies suos, & in momento labuntur ad tartara. Dicam vobis quod narrante Carncouio didici: Petrus Gamratus Archiepiscopus Gnesnensis, idemque Episcopus Cracouiensis, illicita ambitione geminas opulentas dignitates consecutus, vt prodigus & libidinosus palàm audiebat: aderat comitatus qui Episcopum minimè deceret, mensam, vt cum Plauto loquar, strues patinaria ornabat vel onerabat potius, aderant symphonistæ, parasiti, sycophantæ, mimi, ludiones, merito ab Italis bufones appellati, strepebat Aula illicitis clamoribus, Baccho & Veneri indulgebatur. Denique in ea erat apud omnes opinione, vt nemo de Gamrato benè existimaret, cuncti vt perditè flagitiosum execrarentur, cuius cognomen etiam nunc turpibus & obscænis facinoribus vocandis vsurpatur: vnum erat in quo non Gamratum, non lurconem, non ganeonem, sed Episcopum agnoscere posses. Pauperum & egentiorum singularem gerebat curam, singulis diebus ex eo numero centum erant, qui Episcopali mensa & ferculis reficiebantur: dum iter faceret, duo currus onusti lineis indusijs, & laneis tunicis, vel si hyems esset, ex pelle ouina consutis vestibus sequebantur, nudus vel malè vestitus, si quis opem implorans obuius erat vestiebatur, viatico etiam donabatur: hic mos, ea cõsuetudo familiaris Gamrato erat, cum alioquin ipse in tantis opibus, vt prodigi solent, egeret, ac semper ferè in dies viuẽns alieno ære grauatus vsuras dependeret. Iam senior, iã morti proximus nihil ex illicita

71 Petri Gamrati ob solennes & largas eleemosynas felicior post vitam licentiosam exitus.

victus & prodigalitatis ratione remittebat, & vt opinari licet præteritorum facinorum recordatio præcipitem eum non ad ſpem miſericordiæ, ſed ad ſalutis deſperationem agebat. Sed veriſsimum eſſe quod Spiritus Sanctus per os Dauid Regis locutus eſt: Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem in die mala liberabit eum Dominus, Gamratus quoque expertus eſt. Nam cum annis feſſus, & vt dixi morti eſſet proximus, neque tamen de ſupremo vitæ exitu admodum eſſet ſolicitus, accidit vt in peruigilio feſti cuiuſdam diei ad veſpertinas preces audiendas ad Eccleſiam iturus accingeretur, paratusque in cubiculo aliquantiſper ſolus ſubſiſteret, ecce nota illi viri cuiuſdã nobilis Strembosij iam diu fato functi perſona apparet: familiariter ſecum mutuorum conſcij facinorum diu vixerant, exhorruit tamen ad viſam rediuiui hominis ſpeciem Epiſcopus, cumque ille vt metu poſito ſecum ageret hortaretur, paululum reſumpto ſpiritu Gamratus, Etiamne tu viuis? & in quo tãdem loco es? Mortali perfunctus vita, reſpondet ille, viuo, longeque feliciori quam vos fruor aura. Tum Gamratus: Tune quem flagitijs grauatum, & turpibus libidinibus me, prô dolor, conſcio fætentem è vita exceſsiſſe conſtat, inter eos ſis qui felices ſunt? vix credo. Credes, inquit ille, mox, pauliſper modo ſuſtine. Iuuenis admodum cum in Germania eſſem, incidi in quendam qui ſacrilego ore Sanctiſsimam DEi Matrem Virginem inceſtabat: ego flagitij impatiens colaphum homini impingo, nec mora ille vt erat armatus manu ad capulum admota duellum mihi denuntiat, ego non ſegnius ſtringo enſem, congredimur, nec diuturnum

Pſ.40.

fuit

fuit certamen, nullo accepto vulnere ſacrilegum conficio. Et tunc quidem ne homicidij & duelli crimine ſuccumberem, fuga mihi conſului. Deinceps vix aliquando ea res mihi in mentem venit, ſed cum ſuprema adeſſet hora animaque è corpore exitura inſultantibus infernalibus hoſtibus conflictaretur, & ego exitij certus nullam reliquam ſpem haberem, ecce mox noua affulſit lux: Regina cæli Angelicis choris ſtipata præſtò aderat, diffugiunt infernales belluę, neſcio quid horrendum frementes frendenteſque: at illa vultu benigno flexit in me miſericordiæ oculos: Mileſne inquit meus, defenſor honoris mei peribit? Abſit. Tum verſa ad Filium, En vterus in quo conceptus es, en vbera quæ ſuxiſti, hunc ego militem quibus olim te ſtringebam brachijs complexum tantiſper tenebo, tu ſanguinem, quem ex meis traxiſti viſceribus ſtilla: ego efficiam vt ex eius oculis vberes fluant lachrymæ abluendis ſceleribus ſufficientes. Dixerat & ego ex deteſtatione anteactæ vitæ intimo concepto dolore ſingultibus concutior, lachrymas fundo, Patrem optimum me offendiſſe agnoſco, & annuente ſanctiſsima Patrona mea ingenti illius amore exardeſco, affectu nō voce, nam morbi vis vſum linguæ interceperat, atque ita ſupremis meis caſtiſsima virgine aſsiſtente exſpiro. Anima è corpore egreſſa Angelorum miniſterio fertur in cælum, illic non meritis meis, nam ea vel nulla vel ſatis exigua erant, ſed Diuina miſericordia mihi per Patronam meam conciliata æternam adeptus felicitatem verè viuo. Inde ad te nunc miſſus ſum, vt te ſupremorum tuorum admonerem. Dudum iam merueras, vt tot bene-

ficiorum acceptorum ingratus, morte ferali, ad exemplum Voluptuarij Vdonis mulctareris, tuæ largitiones in egenos factæ, illæ epulæ quotidianæ mendicis exhibitæ, illæ vestes, quibus nuda Christi membra texisti, ne ex meritis tuis in te Diuina sæuiret iustitia prohibuerunt. Scito autem, te ab hinc sexto Mense (tantum tibi indulget clemens Pater) moriturum, expende & dispice, quid te interim agere oporteat, nam veniæ adhuc superesse locum, vel meo doctus exemplo ne diffidas. His dictis ille quidem disparuit, Episcopus in lachrymas resolutus, neque eo die in publicum progressus, diutius solitò solus mansit, & nisi serò, quid sibi accidisset, ijs quibus maximè fidebat patefecit. Nouerat Carncouius plerosque qui cum Gamrato familiariter vixerant, quique supremis eius adfuerant, confirmabant illi ita vltimos sex illos menses ab eo exactos fuisse, vt verè & ex animo peccata detestantis hominis omnes numeros impleret: denique sanctissimis Sacramentis ritè expiatum, cũ optima æternæ salutis spe eum cessisse è vita testabantur. Tum ego interpellãs Pstroconiũ. Quid sibi illi volunt versus, quos Cracouiæ eius tumulo insculptos legimus,

Gamratum Regina potens Bona Sfortia Petrum
Cracouiæ & Gesnæ Pontificem statuit,

Cessa, inquit Pstroconius, cessa scio cætera, quæ sequuntur. Itane curiosus es? alia potius legisses & didicisses non hæc, quæ argutus Poeta, vt in ambiguum trahi possent intellectum finxit: ego si res mei esset arbitrij, istos versiculos abolerem, qui Gamratum vereor nè magis infament quàm laudent. Fabu-

las

las videor vobis narrare, quæ tamen luculentis testimonijs probari possunt, sed cernitis diuersos hominum exitus & Dei miserentis inperscrutabilia iudicia. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis, nec minus timendum ne facile veniam desperemus. Ex occasione Curosuancij venit mihi in mentem, vt expendam, plusne vtilitatis an incommodi Ecclesiæ obneniat, ex promotione eorum, qui maiorum illustria nomina præferunt, & numerant pro dote triumphos. possem multa adferre exempla, maioribus ferè semper dispendijs & iniurijs res obnoxias Ecclesiæ fuisse, cum tales illis præessent, qui sola generis & stemmatum commendatione Episcopalem dignitatem adipiscerentur: ferè enim euenire solet, vt immaturâ ætate pænè adhuc pueri, & quantum onus humeris suscipiant ignari, obtrudantur Ecclesiæ, vel amicorum, vel Principum potestate, & molliusculè educati, deinceps posteaquam adoleuerint, & statum Ecclesiasticum fastidiunt, & ad militiam obeundam parum apti sunt. In Germania conuulso religionis statu Principes Hæretici iura Ecclesiarum inuaserunt, se tamen dici Episcopos volunt. Non dissimiles iis nonnulli Catholici, qui pari ausu concedentibus Romanis Pontificibus (quid enim illis negarent!) liberos fratresque suos veste talari indutos, nec quidquam aliud Ecclesiasticum præferentes, Episcopos renuntiant, qui deinceps adulti, & pane sacerdotali pasti, tum demum deliberant, quid facto opus sit: etsi alia occasio status sui tuendi nō suppetit, serò demum ad rem Ecclesiasticam animum applicāt.

Heb. 10. nu. 31.

72.

73 Parentum non suâ voluntate facti Ecclesiastici, parum feliciter cedunt.

E no-

E nostrorum Regum filijs, vnum scio Fridericum Casimiri tertij filium sacris initiatum. Hunc cum cæteri fratres militariter educarētur, mater Elizabetha Regina Poloniæ indulgentius habuerat, & multis annis apud se tenuerat, & ille assuetus muliebri consortio, difficulter postea meliora suadentibus obsequi voluit. Anno quidem ætatis suæ decimonono Episcopus Cracouiensis, potissimum matre adnitente, renuntiatus fuit. Huic Petrum Tomicium virum doctum & pium, nuper è Bononiensi studio summa cum laudis & eruditionis opinione reuersum, Casimirus Rex adiunxerat, vt esset actionum studiorumque illius inspector & moderator: sed quamuis ille seuera quadam Tomicij grauitate permoueretur, eoque veniente pocula quibus cum sodalibus euacuandis meliores horas impendere consueuerat, citò auferri iuberet; nihilò tamen melior factus in omnem mox erupit licentiam: mors denique eius infamis fuit, quasi ex turpi infectæ lue venerea mulieris consuetudine contracto morbo accelerata esset. Cromerus noster hoc elogio eum prosecutus est. Fridericus procera statura, aspectu decoro, ac dignitatis pleno, cæterum ingenio nullo, iners, ignauo otio, crapulæ & assiduis compotationibus in fumo & sordibus cum gregalibus suis quibusdam marcescens, & ad extremum morbo Gallico confectus teste Mathia Miechouiensi medico. Hactenus ille. Et mirum est reliquos eius fratres omnes Regijs virtutibus excelluisse, vnum ex illis vitæ sanctitate, vt statim à morte inter Diuos referretur meruisse, hunc è contra sacris addictum paterno maternoque voto dicatum in me-

liorem frugem euadere non potuisse; sic vsu venit ijs qui non sua sed Parentum voluntate sacris functionibus admouentur, vt quasi auro Tholosano afflati parum felices habeant successus. Quis nuper non indoluit funesto Andreæ Cardinalis Batthorei Episcopi Varmiensis exitu? is quoque voluntate Patrui Regis Stephani sumptâ togâ Sacerdotali primo Canonicorum Regularium Sepulchri Domini Custodum Miechouień Præpositus renuntiatus, & ad Cardinalitiam dignitatem adiuncto Episcopatu Varmień promotus, Rege Stephano mortuo semper aliam vitæ suscipiendæ rationem spectare videbatur, cumque iussu Clementis VIII. Pontificis Maximi Germanicus Malaspina Episcopus sancti Seueri cum sacro Diaconatus ordine & voto non amplius nubendi obstrinxisset, tum quoque testatus est, se pænè inuitum eò adigi, & mox leuitate patruelis sui Sigismnndi Transyluaniæ Principis à fœdere, quod cum Rudolpho Cæsare icerat, temerè recedentis excitus, positâ Cardinalitiâ Regalem purpuram induit, sed Transyluaniam iussu Cæsaris Michaële Valacho cum exercitu ingresso, fraude suorum proditus & occisus, documentum grande post se reliquit, seriò rem Diuinam esse tractandam, nec ad leuis auræ opem statum Ecclesiasticum deserendum. Verissimè enim Seruator noster, Nemo, inquit, manum mittens ad aratrum & respiciens retrò aptus est ad regnum cælorum. Ad extremùm, vt hanc vocationis Diuinæ necessariam considerationem finiamus, certissimo statuendum est, eos qui statum Episcopalem affectant, vt dignitatibus, honoribus, & opibus augeantur, à Deo non

74

Luc. 9. v. 26.

75 Quid inter vocatos à Deo & non vocatos ad Episcopatū, differat.

vocari: eos autem qui vniuersalis Ecclesiæ vtilitatem proximorumq; commodum, præcipuum suscipiendæ tam sublimis functionis scopum sibi proponunt, certos esse debere, se motu cælitus immisso agi, & vrgeri. Diligenter tamen & his expendendæ & supputandæ sunt (idque iuxta Domini consilium) sedendo rationes, an sumptus ad turrim altissimæ perfectionis extruendam illis suffecturi sint. Sed iam transitum ad ipsa functionis Episcopalis munia faciamus. dabitis autem veniam si longiori fessi sermone, reliquum hodiernæ diei tempus relaxationi animi & virium concesserimus, cras si liberum nobis erit cætera exequemur.

Luc, 13.

76 Pstrokonij optima vitæ consuetudo.

Moris erat Pstroconio parciori sumpta cæna & aliquo pio sermone, cum nulla re magis quàm verborum nè dicam obscænitate sed solutioribus etiam iocis aures eius offenderentur, media circiter hora impensa, mox peractis, quibus flexis in terra genibus operam dabat, precibus, & ad trutinam totius diei gestis stricto & accurato examine reuocatis, veniaque à Domino petita, maturius cubitum se conferre; lectus non molli pluma stratus, sed culcitra asperiori supposita, dormiturum excipiebat, ita & semiieiuno & durioribus stratis incubanti, parcior quoque qui modo naturæ sufficeret somnus erat. & si priori peracto somno expergisceretur totô corpore in terram proiecto aliquantulum sacris precibus vasabat, somno interim si necessitas postulabat nonnihil indulgens, sed ita, ne vltra septem horas in lecto hæreret. Tum quoq; maturè è somno expergefactus, vt aliâs semper facere solebat, nos accersiri iubet, ad dicendum secum sacri officij nocturnas horas, quibus

bus dictis cum iustum temporis spatium ad sanctissimi sacrificij celebrationem solitæ & piæ præparationi impendisset, nos sonitu campani æris signo dato adfuimus. Ille sacris operatus vt semper aliâs, iterùm ad preces versus, tacitâ mentis consideratione expendebat, accepti beneficij magnitudinem, suauitate odorifera vini illius optimi perfusus, quod cælestis sponsus dignum indicat dilectis suis ad potandum, & dentibus eorum ad ruminandum, atque in secretum cubiculum mentis suæ ingressus, præsenti Domino supplex suas & Ecclesiæ suæ necessitates eidem offerebat. Deniqué sepulchri Domini memor, quod cum repositum in eo esset corpus Domini munitum fuisse, signatis lapidibus, appositosque custodes refert Euangelista, ipse custodiam Angelicam cordi suo apponi precabatur. His peractis progressus in publicum, cum paululum expectâsset, & interrogâsset, an esset aliquis qui negotium haberet, qui suam opem & operam posceret; cum constitisset neminem ad præsens adesse, iterum ad cubiculi sui vicinum Musæolum se retulit, cæterisq; exclusis, & nobis manere & sedere iussis, hesterna die intermissum sermonem tali exequutus est oratione.

Confusius hesternò die rem actam esse à me, quam initio proposueram non diffiteor, nec enim solùm ea dixi, quę de hac materia dicenda erant, quamuis multò plura & alio fortasis ordine dici poterant, verùm etiam cum pleraque occurrerent ab instituto dicendi genere non abhorrentia, ea quoque prætermittenda esse non putaui: neque enim præceptis solùm imbuendi estis, sed tantò magis exemplis, quæ ple- 77 Dicendorũ in hac tractatione caput alterũ.

plerumque & infixa memoriæ hærent diutius, & ad omnes præclaras actiones summa cum laude suscipiendas expeditum monstrant iter. Nunc propositi mei memor, caput illud aggredior, in quo à nobis agetur de functionibus Episcopalibus, quæ Episcopo, postea quam cura animarum illi iam demandata est, possessionemque Episcopatus ritè adijt, incumbunt. In ea verò amplissima materia, non me penitùs demittam eò, vt singula quæque percenseam, dictaque authoritate sacrorum Canonum confirmem; in ijs, quæ omnibus apparent versabitur oratio mea. Si forte hæc ipsa accuratius & subtiliùs pertractata scire volueritis, ad eos vos remitto, qui ingentibus voluminibus, Praxes Episcopales vulgò inscriptas, editis, quidquid hac de re dici potuit complexi & executi sunt. Ego verò illud vnum Seruatoris dictum ante oculos habens, quod postea quam renuntiatus sum Episcopus semper videtur insonare auribus meis, Pasce oues meas, in tam paucorum verborum consideratione subsistam, & rudiori stylo Episcopum qui idem sit Senator, vobis depingere adnitar. Primò tamen recensendæ mihi sunt virtutes, quibus Pastorem animarum exornatum esse oporteat: cum enim is ardui muneris functionem subiturus sit, & gregem Dominicum per viam mandatorum Domini deducturus, errabit procul dubio & alios errare faciet, nisi iter tam anceps & difficile, illi antea optimè notum & sæpè tritum fuerit. Perfectionis statum profitetur Episcopus, ad eum autem communi Theologorum sententia tribus ascenditur gradibus, per vias quas purgatiuam, illuminatiuam, & vnitiuam vocant,

dispo-

Quid oneris ritè ordinato Episcopo incumbat.

Ioan. 21.

78 Quibus virtutibus clarere debeat.

Episcopus Perfectionē Professus.

diſpoſitis. Hanc Apoſtolus inſinuare videtur illis verbis, Finis præcepti eſt charitas, de corde puro, & de conſcientia bona, & fide non ficta. Amatur puritas animæ, & ſplendor bonorum operum, & fides ac fidelitas in coniungendo ſe Deo. & hinc profectam fuiſſe trinam illam Domini interrogationem amoris, vt Petrus cæterique futuri animarum piſcatores intelligerent, ſe debere eſſe eminentes in cordis puritate, ab omni culpa & imperfectione liberos, quantum fragiles humanæ vires ſinunt. Eoſdem non eis tantum virtutibus quæ præceptis Diuinis comprehenſæ ſunt, nam ſine his puritas animæ haberi non poteſt, ſed longè excellentioribus & heroicis operibus præditos eſſe oportet, quibus exculti & ornati perpetuam habeant cum cæleſti ſponſo vnionem, qui pollicetur ſe dilectos ſuos ſibi ſponſaturum in fide, in iuſtitia, in miſericordia. Excellere autem dico Epiſcopum debere, ac ſubditis ſuis perfectiorem eſſe, ea perfectione, qua Magiſter diſcipulos, qua Paſtor oues ſuperat: quod ſanctus Gregorius bonorum Paſtorum idea veriſſima pulchrè his explicat verbis. Tantum debet actionem populi actio tranſcendere Præſulis, quantum diſtare ſolet à grege vita Paſtoris: oportet namque vt metiri ſe ſolicitè ſtudeat, quanta tenendæ rectitudinis neceſsitate conſtringitur, ſub cuius æſtimatione populus grex vocatur. Sit ergo neceſſe eſt cogitatione mundus, actione præcipuus, diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo, ſingulis compaſsione proximus, præ cunctis contemplatione ſuſpenſus, bene agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum iuſtitiæ erectus, internorum

79 Quam ſublimem.

Oſe.2.v.20.

2.Paſtor. cap.1.

cũram, in occupatione externorum non minuens, externorum prouidentiam in internorum solicitudine non relinquens.] Hæc est illa Angelica (Angelos enim Dominus Episcopos in Apocalypsi appellat) perfectio, quam tantus vir Spiritus Sancti instinctu descriptam nobis reliquit.

Pænè Angelicam. Apoc. 2.

80 Ad eã quomodo obligati Episcopi.

Ac vt magis appareat Episcopos ad hanc esse obstrictos perfectionem, ex ipsiusmet Seruatoris verbis eam colligamus, quibus sublimia illa beatitudinis consequendæ monita in personis eorum, quos in montem excelsum seductos informabat, futuris quoque præscripsit Pastoribus; voluit enim eos esse pauperes Spiritu, mites, esurientes & sitientes iustitiam, lugentes eius defectum, misericordes, mundos corde, pacificos, & patientes persecutionem propter iustitiam. Eandem Pastorum perfectionem ad tres gradus superius notatos reductam ijs expresit similitudinibus. Vos, inquit, estis sal terræ. Ad quid? nisi vt corrupta putredine & tabo diffluentia vulnera admoto hoc salutari condimento siccent, purgent & sanent: Vos estis lux mundi, vt & ipsi luceant, & alios splendere faciant: vos estis Ciuitas supra montem posita, in qua tota perfectio & illa cum Deo vnio comprehenditur, quam olim in veste poderis totius orbis imagine sculpta referebat summus Israelitici populi Sacerdos.

Matt. 5. v. 3.

Matt. 5. v. 13.

81 Eiusdẽ perfectionis typus in legis antiquæ Pontificis vestitu adumbratus.

Et quoniam vestimentorum Sacerdotalium, quibus vt antea ex Diuo Chrysostomo annotauimus, sanctitas Sacerdotij nouæ legis designabatur facta est mentio, inspiciamus tam pretiosi ornamenti Diuinum opus, in quo duo consideranda veniunt, alterum est pretiosissimum & electissimum stamen, byssus retorta,

hya-

hyacinthus, purpura, coccus bis tinctus, fila aurea;
alterum pretiosi lapides in varios distincti ordines.
nam in ipso pectoris cooperimento erant duodecim
lapides in quatuor ordines distributi, tres in singu-
lis iuclusi auro, & in eis sculpta erant nomina fi-
liorum Israel, in singulis lapidibus nomina singulo-
rum per duodecim tribus. Erant & alij duo lapides
magni pretij auro inclusi, quorum alter dextro, al-
ter sinistro humero ita erat affixus, vt in illo qui-
dem sex natu maiorum filiorum Israel nomina, in
isto totidem iuniorum essent expressa. Huius tam
pretiosi ornatus cum consecramur peculiari preca-
tione fit mentio his verbis, Vt quidquid illa vela-
mina in fulgore auri, in nitore gemmarum, & in
multimodi operis varietate signabant, hoc in eius
(videlicet qui consecratur) moribus actibusque
clarescat. Splendere in Episcopis debet ex intelle- 82
ctu & sententia sancti Gregorij byssus retorta, pu-
ritas scilicet conscientiæ, adhibita mortificatio-
ne earum rerum quæ possent eam aliqua culpæ
macula inficere: Hyacinthus intentio cælestia
spectans, terrena contemnens: Purpura Regium
indumentum asperius quidem vt patientiam de-
signet, dominium tamen ac robur ad molestias
magno animo ferendas præbeat: Coccus bis tin-
ctus charitatis Dei proximique amore eiusdem
penè coloris notatus: Aurea fila ad contemplatio- 83
nem sapientiæ cælestis referuntur. Iam in lapi-
dibus singulis singulas vt percenseamus notá-
tas virtutes, longioris sermonis tela esset texenda.
Sed ipsum exemplar perfectionis Iesum Pontificem

In Pontifice Iesu Christo crucifixo magis expressus.

in Ara crucis sacris operantem aspicere suffecerit: ornatus eius nuditas & paupertas: si carneis oculis credere & decipi velimus, Iudæis scandalum, gentibus
1. Cor. 1. v. 23. stultitia; sed credentibus en pectus ornatum rationali, ornamento lapidibusque pretiosis distincto. Sardius imprimis splendet, qui coloris est ignei terretque feras, est feruens zelus, qui instar ignis contendit omnia vitia adeò strenuè comburere, vt terreat peccatores & ipsos peccatorum authores Dæmones: Topazius à Plinio omnium lapidum pretiosissimus existimatus, incensus Dei & proximi amor & ipsemet charitatis actus, ex quo oritur zelus omnium virtutum præstantissimus: Smaragdus viridi eoque excellenti colore spem designans futurorum bonorum: Carbunculus noctis discutiens tenebras & circumstantes illuminans: Saphyrus cælesti splendidus colore, quo tamen nouæ legis Nazaræi pulchriores esse debent: Iaspis solidus & fortis ad columnas muri cælestis extruendas idoneus, quique phantasmata depellendi, id est, falsas de fide opiniones euellendi, habet vim. In tertio ordine Lygurius siue Lynacrius, huic cum Lyncis vrina congelata sit origo, humilitatem significet, conuenit: hæc enim licet pretiosa sit, oritur tamen ex consideratione propriæ vilitatis, quæ vix nisi Lynceis oculis qui non falluntur, nec falsa tumoris imagine seducuntur, videri & agnosci potest; non libenter enim audimus, Puluis es & in puluerem reuer-
Gen. 3. v. 19. teris. Achates sua nigredine pænitentiam designans, aliquibus tamen qui ei insunt circulis albis candorem indulgentiæ præsefert. Chrysolitus velut aurum perlucidum similis colori marino, paupertas spiri-

ſpiritus & contemptus rerum omnium, cum generoſa quadam animi magnitudine; talis erat Angelus quem Daniel vidit, cuius corpus erat quaſi Chryſolitus. Onychinus cuius color & figura vngui adfinis eſt, niſi quod eximio candore niteat, quo caſtitas rectè deſignatur. Berillus colorem habens inflammatum adinſtar aquæ, in qua ſol ſuos reflectit radios, virtutis temperantiæ & abſtinentiæ ſymbolum. Hæc ſunt intimi Pontificis noſtri pectoris ornamenta: en exemplar monſtratum in monte Caluariæ, ad illud ſe conforment omnes Epiſcopi, & inſuper vtriq́ue humero, Dei proximiq́ue charitatis geminas imponant gemmas margariti inæſtimabilis. Paucis hæc ego vobis ex Ethymologicis Iſidori libris; ſi tamen maturius & exactius ea expendere volueritis, vberiores inde theſauros vobis haurire licebit. Sed fortaſſis licebit nobis non ſolum ſplendorem veſtitus Pontificialis tot collucentibus lapidibus illuſtrati, ſed onus etiam eorundem lapidum conſiderare, qui tanto pondere geſtantem premunt, vt quamuis Gygas ſit, gemere eum oporteat. Magnæ & Gyganteæ magnitudinis fuit mulier illa, quæ Lunam habebat ſub pedibus ſuis, & ſole erat amicta, atq́ue ipſo capite ſtellas contingebat, nihilominus gemebat & clamabat parturiens, & cruciabatur vt pareret: Nempe quia Draco nefarius hianti ore partum eius deuoraturus in conſpectu erat. Gygas erat ſanctus Paulus, qui tamen iterùm Galatas parturiens, ſe doloribus partus cruciari teſtatur. Ille deniq́ue Gygas qui exultauit ad currendam viam, cuius â ſummo cælo egreſſus, qui perditam primo, mox repertam ouem humeris

Dan.10. v.6.

84 Muneris Epiſcopalis ſplendidũ onus amplius expenditur.

Apoc. 6.12.

Gal.4.v.14. Pſal.18. v.6.

Luc.15. v.6 & 9.

meris referens tanti oneris pondere, & in horto sanguineum sudat sudorem, & crucis grauatus magnitudine succumbit in via, licet aliâs cæli terræque Principatum suis sustineat humeris. Summa dignitas est pretiosis auro insertis fulgere lapidibus, quales sunt
85 animæ Christi sanguine redemptæ, sed si thesaurum istum vasis fictilibus inclusum expenderis rem magni periculi esse cognosces & Aetnâ grauius hoc onus esse fateberis. Audiamus Moysen virum mitem, virum populum illum amantem, virum Diuini honoris zelo ardentem: hic tamen tantus Gygas, vt sub pondere quod ex cura salutis animarum illi incumbebat gemit, & penè sui oblitus vociferatur, Cur, inquit, afflixisti seruum tuum & cur imposuisti pondus vniuersi populi super me? nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem vel genui eam, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram pro qua iurasti Patribus eorum. Non possum sustinere omnem hunc populum quia grauis est mihi, sin aliter tibi videtur, obsecro vt interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Sic ille, sic reliqui qui tanto ponderi vel inuiti humeros supponebant, vel quantum poterant in abditas etiam se condendo speluncas, onus Angelicis etiam humeris formidabile fugiebant: vt ille de quo scribitur, cum electione legitima Episcopatus illi delatus esset, illeque periculum expendens Abbatem virum sanctum & Prophetiæ spiritu præditum, acceptandusne esset Episcopatus consuluisset, iussus ab Abbate altum quoddam tectum quadratum tamen & planum nec vllis septum repa-

Quàm graue sit & periculosum, etiam exēplis illud fugientium commonstratur.

Num. c. 11.

In Reg. Mon. cap. 15. Tom. 4.

pagulis conscendere, & in eo posito corpore volutari, cumque id faceret, & margini proximus cessaret. perge, inquit Abbas, semel & iterum voluere, non audeo amplius, respondit ille, nam proximus præcipitio sum. Deductum inde mox cum in humili & patenti loco idem facere iussisset, illeque citra periculum longius se volutasset; Vade, inquit, Abbas & in acceptando Episcopatu vtriusque loci discrimen ante oculos habeas: ita ille repudiato Episcopatu deinceps vita functus apparuisse dicitur, & narrasse se, si Episcopus factus fuisset periturum fuisse. Neque ad terrendos vos hæc dico, sed vt admoneam cautè nimiùm & cum timore ac tremore ad hoc onus acceptandum vnumquemque accedere debere. Sed iam acceptato onere Pastorali, quid potissimum hoc onere contineatur videamus. Et imprimis potestas & iurisdictio amplissima: Sunt enim Episcopi in cætu Presbyterorum, vt Principes, decernuntque & leges ferunt suo arbitratu, maximè in Concilijs generalibus, vt ex illo Calcedonensis Concilij edicto probatur, Foras superflui, Concilium Episcoporum est: & Concilij Basilien. decreta, idcircò vim suam non tenuerunt, quòd in eo admitterentur simplices Presbyteri ad decidendas fidei causas, & plures essent Episcopis. De Abbatibus secus fortassis existimandum est, nam in Concilio Tridentino cum ei præsedisse C C L V Patres dicantur, nequaquam is numerus conficeretur, nisi & Abbates & Ordinum & religiosorum præsides computarentur. Sed hac de re aliorum sit iudicium. Habet præterea Episcopus thronum vel solium in Ecclesia altius eleuatum, supre-

86 Episcoporũ potestas & prærogatiuæ.

87

supremæ dignitatis signum, olim ante Cardinales Presbyteros & Diaconos locum in Concilijs generalibus habebant. Habet item Episcopus potestatem ordinis & iurisdictionis. Ordinis ad conficiendum Chrisma, & alia Sacra olea, ad conferendos omnes sacros Ecclesiasticos ordines, ad Ecclesias, altaria, virgines consecrandas, polluta cæmeteria & templa reconcilianda, Sacramentum Confirmationis conferendum, ad actualem Clericorum depositionem, & his similia. Neque enim omnia explicare nostri est instituti, vti nec iurisdictionis terminos oratione nostra exequi necesse est, multis enim & pænè infinitis numeris ea constat: neq; enim Ecclesiasticæ solùm causæ Episcopi iudicio subijciuntur, sed quidquid ad rationem curandæ salutis pertinet, etiam si extra territorium fori Ecclesiastici esse videatur, huc reuocandum est. ita sacræ, ita profanæ leges voluerunt, hoc pij & optimi Principes sanxerunt. Reuoluite non amplissimos Imperialium modò legum Codices, sed statuta nostra, piasque maiorum nostrorum sanctiones, reperietis, quantum Principes, quantum maiores nostri permiserint Episcopis, quibus olim spiritualem gladium stringentibus, cæteræ omnes iurisdictiones parebant, ac iussa exequebantur. Hoc primùm seculo ac pænè nostra memoria impietas extorsit hunc mucronem salutis è nostris manibus. Videlicet pessimè habebat Diabolum esse in hoc Regno, qui summa cum potestate, & ex nobili, vt Iurisconsultorum verbo vtar, officio, Hæreses, blasphemias, adulteria, veneficia, incantationes, incæstus, periuria, & id genus infernalia monstra, quæ nunc impunè perpetrantur,

88 Impietas seu temporum iniquitas plurimū de libera agendi potestate Episcopis derogauit.

tur, punirent. Libertas à plerisque prætenditur, cui scilicet graue erat potestati sacræ submittere caput, cum Principes Christiani optimi quique ea corripi & puniri ab Episcopis voluerint, soli ij, quibus pietas non erat cordi, iussa & monita eorum respuerint. Nec ad externa vos vocabo, domesticis contenti erimus. Boleslaus, cui res præclarè gestæ Audacis nomen pepererunt, à sancto Stanislao Episcopo Cracouiensi monitus, vt eius dicta spreuerit, vt ira exarserit, vt sanctum Pontificem parricidiali cæde & morte sustulerit, notum est orbi vniuerso. At Vladislaus Iagello Neophytus licet, cum Gnesnæ ob pignoratas ab eo facultates adscriptitiorum Ecclesiæ, Nicolaus Strosberg Archiepiscopi in spiritualibus Vicarius, sacris Ciuitati, in qua REx morabatur, interdixisset, non modò æquo animo id tulit, verùm etiam res interceptas restituit. Acres item illæ Zbignei Cardinalis expostulationes in senatu factæ, & si nonnihil molestæ eidem Regi fuerunt, tantum tamen abfuit, vt eas vlcisceretur, vt etiam moriens, & munere quod carissimum habebat, Zbigneum cohonestârit, & obiurgatorē suorum criminum, eundem liberis suis supremæ vountatis suæ declaratione, tutorem constituerit. Sic fecerunt reliqui omnes. vt Theodosius reprehensus ab Ambrosio, & ab ingressu Ecclesiæ ob cædem Thessalonicæ factam prohibitus, non erubuerit posterni coram Episcopo, supplex veniam & pænam ad expiandum delictum, vt sibi imponeretur, petere. Noster quoque Casimirus iij huius nostri Regis Sigismundi proauus, post illam ad Choyniciam infelicem pugnam cum passim carperetur,

89 Eximia Episcoporum Libertas in castigandis principum delictis. Grata Vladislao Iagelloni.

Theodosio Imp.

90 Casimiro III Regi Poloniæ.

quasi ob eius minus ęquum Imperium pauperumq́ue exactionibus militaribus oppressionem ea clades accepta esset, idq́ue Deus cuidam Sandivogio Theodogo Canonico Gnesnensi viro pio & religioso manifestâsset, iussissetq́ue vt Regem adiret, ille cælestibus parens monitis, impetrauit à Rege vt exclusis arbitris cum eo agere posset. Ibi iusso Rege vt surgeret, & stans mandata Dei audiret, magna Dei beneficja & ipsius ingratitudinem peccataq́ue exprobrauit, & nì mutaret mentem grauiora comminatus est; æquo animo ferente Rege acerbiorem admonitionem melioraq; de se pollicente. Et quoniam no-

91 Sigismundo Augusto.

strorum Regum facta est mentio. Carncouius quoq; cum adhuc esset Episcopus Vladislauiensis, cumq́ue spargeretur Sigismundum Augustum Regem in proximis quæ tum futura erant Comitijs, nescio quid in fauorem hęreticorum decreturum, & suam quoq́ue sententiam de religione explicaturum, exarsit zelo tuendæ religionis Catholicæ. Regemq́ue acrioribus literis & hoc nomine, ac item quod eius libidines magno subditis essent scandalo accusauit. Quid REX? sua manu Episcopo rescripsit, obiurgationem Episcopalem sibi gratam esse, eamq́ue perinde accipere ac si paterna voce moneretur, religionis negotium se attingere nolle, præsentem vitæ suæ statum sibi vel maximè displicere, & daturum operam vt iuuante Deo deinceps secundiori fama reliquum vitæ transigeret. Libenter & hoc exemplum superioribus adieci, quod non modo ad Sigismundi Augusti Regis, sed ad Carncouij quoq́ue mei laudem

92 spectat. Vtilis semper erat & Regibus & Regni libertas

Epi-

Episcoporum, cum ij non ad adulationem composito sermone, non vt principis animum irritarent, vel odium illi conciliarent, sed vel priuatim semotis arbitris agerent, vel publicè etiam ne quid cum detrimento Reipublicæ fieret obsisterent. Feruentior hac in re & acrior fuit Ioannes Lubranski Episcopus Posnaniensis meus, vt scitis, Proauunculus, nam cum ordines Regni à Sigismundo Primo vehementius vrgerent, vt vectigal quod à mercibus quæ in Regnum inducuntur & hinc educuntur Reipublicæ condonaret, Rexque renitens & penè iratus capulo ensis manu admota sibi id eripi non siturum ostendisset; enim verò surgens è sella Senatoria Lubranscius & fenestram, ex qua in circumiectam aream prospectus patebat, effringere conatus, magna voce vim à Rege Senatui fieri inclamat, Rex modestior & intemperie Episcopi penè in risum solutus, sedete, inquit, Domine Episcope, sit pax rebus, vis procul aberit. Sed hunc vitæ suæ sanctitas & existimatio qua æuum illud illustrauit magnum & posteritati memorabilem fecerunt. Illud verò præclarum & sacro ordine dignum Episcoporum Poloniæ factum. Casimirus, cui cognomen Magni non tam Regiæ virtutes, quam procera corporis statura pepererat, otiosis libidinib9 magis quam bello aptus, turpi transactione coactis Vladislauiæ Comitijs Anno 1343. totius Pomeraniæ possessione Cruciferis cesserat, eque Sigillo Regni titulum quoq; eius Prouinciæ eraserat, oblitus Patrem suum Vladislaum Locticum testamento cauisse, filijq; & Procerũ Regni fidẽ iuramento obstrinxisse, ne vnquam patrimonio suo

Sigismundo Primo.

95 Factum excellens Episcoporũ Poloniæ in Senatu.

terra

terra Pomeraniæ cederent, ablataſque & auulſas per fraudem à Cruciferis Regni Prouincias, armis vt vindicarent. Sed tum Vladiſlauiæ, & poſt Caliſiæ, vbi diplomata confecta ſunt, nemo Regi obſiſtere auſus, non Senatores, non Duces Maſouiæ, ſoli Epiſcopi dedecus tantum abominati, Regi nequidquam frementi obnuntiârunt: datoque publicè ſcripto & diſſenſu ſuo manifeſto, totum turpis tranſactionis negotium infectum reddiderunt. Quæ res tum fortaſſis parui momenti videbatur eſſe, ſed deinceps maioribus noſtris ad recuperandam eam Prouinciam armis & iure adſpirantibus, magno adiumento fuit ea Epiſcoporum renitentia & conteſtatus diſſenſus, ad oſtendendam & comprobandam cauſæ & iuris quo Reſpublica nitebatur, æquitatem. Extat nunc quoq; in Archiuij Cracouienſis ſcrinio hæc ipſa cōteſtatio á ſolis tantū ſubſcripta & ſignata Epiſcopis, nam cæteros Senatores metu Regiæ offenſæ ne hiſcere quidē auſos fuiſſe, credibile eſt. Et hæc quidme occaſione per vim ereptæ Eccleſiaſticæ iuriſdictionis hícà me dicta ſunt, quæ alio loco cōmodius dici poterant.

94 Quæri quoque ſolet humanóne tantum an Diuinò iure Epiſcopus ſemper in Diœceſi ſua eſſe, & per ſe munus Paſtorale obire teneatur. & hanc poſteriorem tutiorem eſſe ſententiam communis Theologorum opinio meritò exiſtimat. Sic olim Deus in veteri Teſtamento Aaroni eiuſque filijs præcepit, Excubate in cuſtodia Sanctuarij & in miniſterio, altaris, ne oriatur indignatio, ſuper filios Iſrael. Et alibi ſcriptum legimus, Agnoſce vultum pecoris tui, & greges tuos conſidera. Hinc illa Dei apud Eze-

Diuino iure videtur teneri Epiſcopus ad Reſidentiā, vt patet ex multis S. Scripturæ locis. Prouerb. 6, 27.

Ezechielem cap 34. expostulatio. Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in vniuerso colle excelso, & super omnem faciem terræ dispersi sunt, & non erat qui requireret. Illud verò ipsum terribile, quod Dominus per Zachariam minatur negligentibus Pastoribus, deserentibusque gregem suum. Sume tibi, inquit, vasa Pastoris stulti, quia ecce ego suscitabo Pastorem, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & carnes pinguium comedet. O Pastor & idôlum, derelinquens gregem suum, gladius super brachium eius & super oculum dextrum eius. Quid enim aliud est Episcopus tiara & baculo ornatus, si non fungitur suo munere, nisi idôlum quoddam, cui sine vlla causa, nisi quod extrinsecè niteat, honor exhibetur? Denique Pastoris nomine non dignatur eum Dominus, qui lupo viso fugit, tantò minus eum qui nullo metu nullaque de causa gregis sui custodiam deserit, nam & hic merus est, mercenarius, cum pastoris sit officium proprias oues vocare nomine suo, educere eas ad pascua, illisque ducatum præbere. Causam autem cur tam accurata diligentia opus sit explicat sanctus Paulus Actor. 20. Attendite, inquit, vobis & vniuerso gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Grande Christi gregis pretium est sanguis ex eius fusus corpore, ex eo si quid Pastoris socordia perierit, meritò Dominus ipsius quoque sanguinem in vltionem tanti detrimenti reposcet. Nec tamen ego adeo strictam rationem residentiæ ab Episcopis nostris exegerim, vt si interdum Reipublicæ causa

Prouerb. 6. 27.

Zachar. 11.

Ioan. 10. v. 12.

Actor. 20.

95 Episcopi non residẽtes non o-

Omninó damnandi in Polonia.

causa à Diœcesi absfuerint, illos continuò damnandos censeam. Comitia Regni obeunda illis sunt, sæpè ad Aulam veniendum, interdum grauis aliqua legatio nomine Regis & Reipublicæ obeunda, sed hæc omnia cum Ecclesiæ ipsiusmet causa fiant, nec alio fine ab Episcopis suscipiantur; perinde est atque præsentes essent in suis Ecclesijs. Sed neque ij qui resident eo ipso existiment suo muneri à se satisfieri. Residentia enim vsum & exercitium ministerii in se comprehendit, nec enim ad nudum nomen demonstrandum Episcopi dicuntur, sed ad actiones illorum muneri incumbentes strenuo obeundas. vnde Seruator noster non dixit Petro sis Pontifex, sed pasce oues meas; & qui vocatur ad Episcopatum non ad Principatum vocatur, sed ad seruitutem totius Ecclesiæ, & propter officium datur beneficium. Ita quoque cap. Quia nonnulli. De Clerico non residente, Alexander III. in Concilio Lateranensi decreuit. His tantum dandum esse beneficium qui residere in loco, & curam animarum per se ipsos exercere possint. Recteque concluditur ad residentiam duo copulatiuè requiri alterum vt is qui beneficium habet in eo resideat, alterum vt Ecclesiæ in suo ordine inseruiat. Ad eiusmodi residentiam Episcopos obligari satis luculentis sacræ scripturæ testimoniis docuimus, id & ratio ipsa suadet. Est enim Episcopus sponsus Ecclesiæ, is autem diuina humanaque lege pactis matrimonialibus tenetur cohabitare coniugi suæ, vt eam totamque familiam suam gubernare possit, ne ex diuturna absentia eueniat, vt illa fidem frangat, ad instar illius mulieris quam Salomon refert, iuuenem inesca-

Residere parum est nisi munus Episcopi vna exerceatur.

Cap. fin. de rescript. in 6.

96 Rationibus ostenditur Episcopos ad Residentiam teneri.

tum

tum blandimentis meretriciis ad suos illexisse complexus, hoc adiecto suæ nequitiæ prætextu. Non est vir in domo sua, abiit viâ longissimâ, sacculum pecuniæ secum tulit, in die plenæ lunæ reuersurus est. Ita vicissim euenit, vt per absentiam Episcopi plura spiritualia admittantur adulteria, quæ præsente Pastore euitari potuissent. Est item Episcopus Ecclesiæ nauis gubernator, quæ cum semper procellosis iactetur fluctibus, ne puncto temporis à regimine illius abesse licebit. Sic olim Noë arcam ingressus semper in ea mansit, & quamuis cessasse diluuium, aquas siccatas esse euidentibus experimentis didicisset, non ante egredi voluit, quam Dei voce vt egrederetur monitus esset. Est Episcopus Dux exercitus spiritualis semper in acie existentis, hunc instruere, hunc ordinare debet, idem belli signum dare, primusque in acie stare & hostilem impetum sustinere tenetur. Alioquin vbi non est gubernator (ait Salomon) populus corruet. Horrendum est exemplum quod scriptura refert. Moyses à Deo euocatus vt legem acciperet, & per aliquot dies isthic moratus satis prouidisse videbatur populo Dei ne per suam absentiam aliquid pateretur. namque suas partes demandauerat duobus quibus maximè fidebat, & quorum exploratam habebat industriam, Aaroni fratri suo, & Hur. Sed populus pertæsus, ob diuturnam absentiam sui Ducis, noua consilia agitare cæpit. Petierunt, inquit, ab Aaron vt faceret ipsis Deos, qui eos præcederent. Resistere poterat sacrilegæ cupiditati, sed veritus nè vitæ subiret periculum, petiit ab eis inaures aureas, quas cum accepisset, fecit ex eis vitulum conflatilem,

Prouerb. 6. cap. 7.

Gen. 8. v. 16.

Prouerb. c. 14.

Exod. 32.

quem omnes adorauerunt. Tam breuis igitur tam iusta absentia Pastoris, tanti lapsus occasionem gregi

97 Quibus ex causis possint à sua Ecclesia abesse.

præbuit. Et quis est qui meliora sibi polliceatur, si Episcopatum deseruerit? Sed quia interdum abesse oportebit, illud saltem seruetur, vt nisi ex ijs causis quas Concilium Tridentinum expressit à Diœcesi nostra abeamus. Abire autem licebit si Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, euidens Ecclesiæ vel Reipublicæ vtilitas impulerit, idque sciente & consentiente summo Pontifice, ea adhibita cautela, ne quid per absentiam Pastoris oues detrimenti accipiant, & si non meliores at saltem feliciores quam olim Moysis fuerunt, curæ Pastoralis

Sess. 6. de Reform. c. 1. & sess. 23. c. 1.

98 Residentis Episcopi quæ munia.

Vicarij relinquantur. Cæterùm huius functionis quę in præsentia Episcopi consistit munia potissimùm consistere videntur in sanctissimis sacrificijs quotidie offerendis, in prædicatione verbi Dei, ac in frequenti à sacris Canonibus præscripta totius Diœcesis visitatione. Omnis Pontifex, inquit Apostolus ad offerendum munera & hostias constituitur: Et alibi, Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur; vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Missam igitur quia intimè Deo coniungimur, quotidiè Episcopus legitimè non impeditus celebret, luminis illustrationem non sibi tantum deposcens, sed etiam pro grege sibi subiecto preces fundens pio gemitu, & religiosa supplicatione Deũ exorans, vt ablatis peccatorum nubibus rorem suæ diuinæ gratiæ & misericordiæ in agrum Ecclesiæ suę effundat. Et ob eam causam domi capellam magnificè extructam habeat, vbi quotidiè missam vel cele-

Heb. 8. v. 3. Heb. 5. v. 1.

Sacris quotidie operari vel interesse.

bret

bret vel audiat. Idem autem solennioribus diebus publicè in Ecclesia faciat. Concionandi munus adeò 99 Concionari.
olim Episcopis familiare fuit, vt solis id competere videretur. E nostris Episcopis duo quod sciam supersunt, qui non erubescunt Euangelium, Carncouius meus, & Ioannes Demetrius Solikowski, ambo & Archiepiscopi, ambo pij, eruditi, & cæteris ad imitationem propositi Sequor ego, & sequi adnitar quantum Dominus facultatis indulserit, cum natura denegâsse videatur illam Diuinam Eloquentiæ vim, nec hactenus accesserit exercitatio quam vobis diligentissimè commendo. De visitanda Diœcesi commissoq; 100 Visitare Diœcesim.
curæ Episcopali grege vniuerso lustrando exactas accuratasq; regulas sacri Canones nobis proposuerunt, atque adeò eius functionis curam & executionem Episcopis demandarunt, vt si omnes Pastoralis muneris rationes expendere voluerimus, potissimùm visitandæ totius Diœcesis functionem & à sacris Canonibus iussam esse, & ad officium Episcopi pertinere reperiemus, adeò vt ipsamet residentia nullius frugis censeatur, nisi omnis nostra occupatio visitationi præcipuè deseruiat. ac cætera quidem alieni ministerij auxilio nonnunquam licebit exequi, vicariaque demandata functione partem oneris in idoneos transferre sacri operis cooperatores: at lustrare Diœcesim singularum Ecclesiarum, explorare statum, inquirere in vitam moresque quarumcunque personarum, vitia extirpare, plantare virtutes, nosse faciem ouium suarum, adeò proprium munus Episcopi est, vt per alium vix ac ne vix quidem rectè & 101 Visitationis Etymũ.
tuto expediri posit. Cuius quidem visitationis ex sacris

ſacris literis duplicem ſignificationem colligimus;
nam & vindictam quandam pœnæque commeritæ exactionem denotat, vt illud Exod. 20. viſitans iniquitates Patrum in filios vſque in tertiam & quartam generationem: & pacis ſalutiſque allatæ indicium eſt, ſic Pſalm. 58. Intende ad viſitandas omnes gentes & Pſalm. 105. viſita nos in ſalutari tuo, & in Cantico Zachariæ. Viſitauit nos oriens ex alto. vtrumque viſitantis munus, qui & ſalutares medicinaleſque animi morbis infligit pœnas, & aduentu ſuo lætificat corda ſubditorum, quos fideles & muneri ſuo intentos reperit. Complectitur, vt viſitatio non ineptè definiri poſsit; Inquiſitio Viſitatoris circa regimen locorum, & vitam perſonarum quæ viſitantur, ad ſanam doctrinam pulſis hæreſibus inducendam, bonos mores tuendos, malos corrigendos. Sacrum Concilium Tridentinum voluit, vt ſingulis quibuſque biennijs Epiſcopi ſuas viſitarent Diœceſes. Id quidem ijs locis in quibus arctiores ſunt diœceſium termini commodè fieri poteſt, noſtræ in Polonia iuriſdictiones ita latè patent, vt toto biennio vix ſi ſingulas Eccleſias adire, nedum exactè viſitare volueris circumiri poſsint, his alias adde functiones Senatorias, amicorum officia, itinerum difficultates, valetudinis diſcrimina, aliaque impedimenta. Et hinc vel maximè apparet quantum onus & quam periculoſam functionem Epiſcopi in Polonia, & fortaſsis in Germania, ſuſtineant, quibus adeò non eſt expedita ratio muneris ſui, quique etiamſi ſummo conatu nitantur, id tamen ad quod ſe obligatos & obſtrictos eſſe norunt exe-

102 Seſ. 14. cap. 3. Biennio quouis viſitandæ Eccleſiæ, ſed non in Polonia ob ampliſſimas Diœceſes.

qui non possunt; quæ res plerosque deterruit, vt ne auderent quidem munus visitationis per se aggredi. At Hieronymus Rozdrazeuius Vladislauiensis nequaquam suæ Diœcesis amplitudine deterreri potuit, quin id munus in persona sua feliciter & cum laude exequeretur. Ad eius exemplum præclarè se conformat Albertus Baranouius Episcopus Plocensis, cuius tamen rigidiores animaduersiones & exacta quædam censura morum non omnibus probatur, nempe in aula Regia educatus, & qui nunquam antea vidit alios hoc munus obeuntes suis nititur experimentis. Sed cæteris omnibus palmam huius laudis præripuit Georgius Cardinalis Radiuilus Episcopus Cracouiensis; non ille Ducum, è quibus genus duxit, fumosis tumebat imaginibus, sed veluti quoddam eximiæ humanitatis speculum sui semper similis, & cunctis amabilis vixit, nulla vnquam labe notatus, singularis vitæ ad numeros optimi Episcopi compositæ laude sanctitatis conspicuus. Tenerioris erat & educationis, & valetudinis, sed ista corporis imbecillitas, animo eius zelo Diuini amoris & salutis humanæ flagranti impedimento non fuit, quin grauissimos quosque labores in perlustranda & recensenda, vniuersa Cracouiensi Diœcesi susciperet, idque adeò secundo euentu, vt nouam quandam lucem sparsis per omnia loca latè patentis Diœcesis singularibus sanctitatis vestigijs intulisse videatur. Monasteria hominum vtriusque sexus, quæ olim fœdo vitiorum cæno fætebāt repurgata, & pristino nitori ad normam

103 Strenui suarum Ecclesiarum visitatores in Polonia.

suo-

ſuorum inſtitutorum reſtituta, clerum officij ſui penè oblitum, formatum melioribus præceptis, & iam accuratius muneri ſuo incumbentem cernimus. tantum præſtitit vnius Epiſcopi diligens & exacta ſolicitudo: quem vtinam cæteri imitari vellent. ego ſanè in hoc ipſo primo meo ad Epiſcopatum ingreſſu hoc cogito, hoc molior, vt primo quoque tempore viſitationis munus aggrediar, neque ante finem huic labori imponam, quam tota luſtrata Diœceſi, & oues meæ me cognoſcant, & ego viciſsim explorato illarum ſtatu, de nomine & facie eas agnoſcam. iamque & tempus & itinera ita partior, vt ſi non omnia Diœceſi loca primo anno adeam, ſequenti deinceps anno cæptum hoc munus viſitationis expediam. In ea functione obeunda illud ante omnia curæ eſſe debet

104 Quid præ oculis habendum in viſitationibus.

Epiſcopo, vt ſe familiamque ſuam & totum comitatum ita exhibeat ita conformet, ne quid ſcandali aut offenſionis ex illo illiuſque comitatu in quenquam deriuetur: tùm vel potiſsimum omnibus virtutibus elucere ſtudeat, vt quacunque iter fecerit, quæ loca adierit, vbique impreſſa relinquat ſanctitatis veſtigia: omnes modeſtiam, ſobrietatem, temperantiam, humanitatemque ſuſpiciant & admirentur, in veſtitu decorum ſeruet, nec tam in eo exquiſitam elegantiam, quam ſtatui ſuo conuenientem dignitatem conſectetur: á comeſſationibus & exquiſitioribus ferculis omninò abſtineat. quotieſcunque hoſpitium vel ædes alicuius nobilioris viri (neque enim putarem ab hoc etiam viſitationis genere abhorrendum eſſe) ingreſſus fuerit, meminerit ſe eo fine ingreſſum eſſe, vt ſale purificante vlcera & vulnera fætentia exſic-

exsiccet, lumineque sanctæ conuersationis infernalium tenebrarum caliginem discutiat; sermo eius sit verecundus, ac purus, & non nisi de rebus diuinis, interrogationes nec curiosæ, nec temerariæ, responsiones deliberatæ, & maturi iudicij testes, omnis denique eius occupatio in suscepta functione versetur. Sed ne videar me vos velle meis informare verbis, adijciam grauissimum Concilij Tridentini decretum. Quapropter exemplo Patrum nostrorum in Concilio Carthaginēsi, non solum iubet (sancta Synodus) vt Episcopi modesta suppellectili & mensa ac frugali victu contenti sint, verùm etiam in reliquo vitæ genere ac tota eius domo caueant, ne quid appareat quod à sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præseferat. Omninò verò eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresque suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis Episcopi donent, sed si pauperes sint, ijs vt pauperibus distribuant, eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa. Imò quàm maximè potest eos sancta Synodus monet, vt omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, vnde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant. Hactenus decretum Concilij. Et licet hac sanctione non tam uisitationis modus, quàm vita Episcopi describatur, idem tamen vel potissimùm eo tempore, dum per suam Diocesim suæ sanctitatis, qua fulgere semper debet, salutaria circumfert ac spargit monita,

105 Episcopis qualis vitæ ratio præcipuè dum visitant. Sec. 26. cap. 1.

nita, talem se exhibere debet, qualem sacra scripturā & Canones Ecclesiastici eum esse volunt. Ac meritò quidem id vel maximè præcipitur, ne Episcopi suos Consanguineos collectis ex bonis Ecclesiæ opibus ditent: vetitum id semper fuit, & postea continuis ferè experimentis docemur, improsperas nec diuturnas esse eiusmodi opes, quæ ex fructibus, vsibus pauperum dicatis subtractæ, ad euehendas & illustrandas Episcoporum familias conferuntur. Albertum, qui postea Iastrzembecius dici voluit, tenui humilique domo natum esse constat, eum, cum pater pedes peditem Bessouam, in qua templum parochiale erat, ad scholas deduceret, sumptu mendicato alendum, hortatus est, vt si quando ditior factus esset, parentis fratrumque suorum (sex ij erant) paupertatis & extremæ egestatis nè obliuisceretur. Ille quidem aliquantisper literas doctus, cum earum subsidio ex puluere mendicitatis paternæ emersisset, adeò monitorum patris fuit immemor, vt nihil pensi haberet, dummodo opes accumularet quàm maximas, ijsque indignos augeret hæredes. itaque ambitione & fæmineo suffragio adiutus, cum Episcopatus Posnaniensis amplissimæ opes cupiditatem eius parem explerent, sinistris delationibus effecit, vt Rex Vladislaus Petrum Vissum Episcopatu Cracouien. deiectum Posnaniam detruderet, & Iastrzembecium Cracouiam transferret. Pænituit quidem huius rei postea Regem, adeò vt cum Posnaniæ esset, seuocato in quoddam secretius delubrum Petro Episcopo, in genua procumbens supplex ab eo facti veniam peteret. Sed Iastrzembecius fraude parto Episcopatu

poti-

106 De non ditandis ab Episcopo consanguineis occasione citati Tridentini decreti digressio.

107 Pessimo euentu ditârunt suos.

Albertus Iastrzembecius.

potitus litem quoque eo nomine sibi factam elusit, magnisque coaceruatis thesauris ingenti suo dolore à prodigis fratrum suorum filiis & nepotibus eos abliguriri vidit. Eorum vnus Derslaus Rituanius Martini Lenciciens. Palatini filius ingentem thesaurum ab Archiepiscopo magno Patruo suo clam paucis conscijs (inter quos ipse quoque fuit) defossum, viuente adhuc Archiepiscopo effoderat, ex eoque Varsauiæ, dum insano Euphemiæ Boleslai Ducis Masouiæ filiæ amore ardet, & ad fenestras eius frustra suspirat, quadraginta argenti marcarum millia nepotando decoxit: quam rem ita Iastrzembecium iam tum Archiepiscopum Gnesnensem ægrè tulisse ferunt, vt mox animi angore cõficeretur. Reliqui quoque nepotes ipsius, quos ille ad summos dignitatum gradus euexerat, parem exitum habuerunt, ac tota numerosæ stirpis extincta prole, tanta solicitudine ambitiosi Episcopi decus & opes partæ in alienam, eamque magna ex parte Ecclesiæ inimicam familiam translatæ sunt. De Ioanne Gruscinio gentili meo quid dicam? eius maximè ambitione factum est, vt iura Ecclesiæ Regiæ potentiæ summo Regis Casimiri III. & Regni cum dedecore, impiam vim experirentur. Is cum ex Episcopatu Vladislauiensi, deiecto Iacobo Sienienio Cracouiensẽ inuasisset, postremò Archiepiscopus Gnesnensis renuntiatus, amplissimas fratribus coemerat possessiones, de quibus cum ij, viuente adhuc Archiepiscopo, armis contenderent, eò postremo res deuenit, vt alter eorum Archiepiscopum in Arce Opatouecen. obsidione cinctum, intentato mortis metu ad iniquissimas conditiones adigeret.

108 Gruscinius, Ioannes

 Sed

Sed audiamus Cromerum illius supremum vitæ exitum describentem. Obijt (inquit ille) Ioannes Grusciniius Archiepiscopus Gnesnen. cum Cracouiam à Rege euocatus venisset, repentina correptus amentia, ita vt neque Sacramentorum in extremo vitæ articulo more Christiano particeps fieret, consentaneum exactæ vitæ exitum consecutus. Fuit enim in omne genus libidinum & audaciæ proiectus, cuius ambitione Cracouiensis Diœcesis grauiter, vt supra memoratum est, diuexata erat. Auaritiæ verò & immoderati in euehendis & locupletandis fratribus studij seu verius cupiditatis fructum, qualem oportuit, viuens non decerpsit: nam eo demum defuncto, de Cosmino, quod grandi pecunia mercatus erat, inter Bartholomæum Castellanum Sendomirien. & Nicolaum cognomento Cosmidrum fratres eius germanos certatum est. Exequias quidem non admodum honorificas habuit, dedignantibus cum hoc honore sacerdotibus tam Cracouien. quam Gnesnen. basilicæ, in qua sepultus est. Hæc Cromerus. Addo ego præterea, ne à fratribus quidem, quos inuidiosis opibus auxerat, honore sepulchri dignatum fuisse, & nisi multis post annis Ioannes Lascus Archiepiscopus Gnesnensis hunc honorem, extructo marmoreo tumulo, ei habuisset, ignoto posteris loco delituisset. Hanc videlicet gratiam fratres nepotesque, pane Ecclesiæ pasti, referunt Episcopis & sacerdotibus benefactoribus suis vita functis, vt nec animæ nec corporis eorum vllam rationem habere velint. Sed quid
109 Vriel Gorcanus. vetera reuoluimus & obsoletam antiquitatem vexamus? in oculis nostris nuper extincta est Gorcana domus,

domus, cuius ille omnis, qui tantoperè splendere vi-
debatur, fulgor ex Ecclesiæ sacris creuit eleemosy-
nis, sacrilego ausu ad augendas opes familiæ con-
uersis. Duo erant Episcopi eius cognominis, Vriel
primus Posnaniensis, qui prima iecit domus eius fun-
damenta, qui tamen moriens testamento obstrinxit
successores, ne vnquam à fide Catholica desci sce-
rent; si secus fecissent, domui, stirpìque suæ exitium
imprecatus. At Lucas Gorcanus Palatinus Posna- Lucas Gorcanus.
niensis potissimum auaritiæ notatur, quod relicto
statu seculari, ambitiosè primo Episcopatum Craco-
uiensẽ concupiuerit, mox ea spe deiectus, vt Episco-
scopatus Vladislãuiens. sibi deferretur, magna con-
tentione, factionibus etiam priuatis extorserit, quem
nec ad vtilitatem Ecclesiæ gregisque sibi commissi
salutis curam, sed ad parandas immensas opes ditan-
dosque filios, & nepotes suos, iam tum hæreticos ges-
sit. Sed quo successu? nepotes eius perpetua damnati
sterilitate, nulla relicta stirpe è vita excesserunt. hæ-
reditas eorum, vt Prophetæ lamentantis verbis vtar,
versa est ad alienos, & quasi quodam damnata exi-
tio, nec hos quoque ditauit, sed iterùm ad alios trans-
lata dominos, certum stabilemque non habet possesso-
rem: hæret videlicet in ea culpa vsurpatæ, & in pro-
fanos vsus versæ rei sacræ, quæ vix in quarto hæ-
rede expiari potest. Dzierzgouij ignota stirpis ori- II. Dzierzgonius.
go, eo tamen Archiepiscopo Senatorium decus in
domo eius fulsit, nunc ne memoria quidem extat
eius familiæ, vt an vnquam fuerit, meritò dubitari
possit. Hic idem exitus Padnieuios vereor ne ma-
neat, fata enim ipsa eos quoque vrgere videntur. Non
satis

Philippus Padnieuius.

satis fuit patruo eorum Philippo Padnieuio, quod quidquid ex bonis Ecclesiæ collegit in profanos familiæ vsus, in coemendas amplissimas possessiones contulisset, etiam à Monasterijs abstracta prædia illis obnoxia fecit. Nuper Opatouecium cum transiremus, nobile quondam Abbatis Tinecens. oppidum, quæro ecquis nunc eius loci Dominus sit? Stanislaum Padnieuium Castellanum Osuiecimen. respondent ciues, eius possesione & vsufructu potiri. ob quod, inquam, meritum? nepos Episcopi Cracouiensis fuit: hoc vnum videlicet sufficit, ad amplissima capienda præmia, si nepos sis Episcopi, licet iura vetent, licet directus hæres renuat, licet is qui capit nec meritus sit nec mereri posit, habeat tamen præmia benè meritorum: iam si vel grati essent, si tutelam bonis præstarent, ferri vtque possent. Vidistis ædes Abbatiales amplissimas Opatouecij corruisse, nullum superesse prædialium ædificiorum vestigium, ciues denique queri, quod nemine defendente omnium iniurijs pateant. Melius fecisset Padnieuius Episcopus, si illas ruinas templi & Monasterij Tinecensis quibus ille nobilissimus locus vetustatis vitio, & non satis idoneo structo ab initio ædificio laborat, Abbati resarcire sequestratis in eum vsum fructibus prœdij & oppidi Opatouecensis demandasset. Et huius quidem Monasterij ac Templi restaurati laus alterum fortasse è vobis olim manet, sed ille pœnam, quâ Abbatem ob probri non dubias suspiciones mulctaturus erat, vertit in commodum nepotis, & ita nisi Abbas luxuriosè vixisset, caruisset Opatouecio Padnieuius. Tales erant olim

III Opatouecciense oppidum à monasterio Tinecensi quomodo ad Padnieuios deuenit.

& in

& in hunc finem institutæ ab Episcopis Monasteriorum Abbatialium visitationes, vt semper aliquid decerperent. Audiuisse vos arbitror, quod ego narrante Stanislao Skarszeuio Canonico Cracouiensi, viro, quem qui ob singularem animi candorem, non amat, indignus ipse est qui ametur, didici, Petrum Myscouium Episcopum Cracouiensem Miechouiam olim diuertisse eo animo, vt in Simonem Lugouium Præpositum Miechouiensem, votis religiosis obstrictum, qui vt perditè luxuriosus audiebat, animaduerteret. Sensit re & nomine Simon, quid Episcopo cordi esset, ingentem cantharum argenteum quingentis taleris onerat, eumque Episcopo offert. actum transactumque est, & tanti fuit turpitudinis pretium, turpe danti, turpe accipienti. Sed Myscouij quoque opes ad inuidiam vsque creuerant, tot coemptæ possessiones vel Ducatus potius, tot basilico opere structa palatia (dubito tamen, an vel vnicam ædem sacram pari impensa, quale in Xiázinensi oppido palatium eum fecisse constat vllibi statuerit) tantum auri argentique, tot congesti thesauri cesserunt nepotibus. Maior quidem pars eorum (heu quàm improspera rei sacræ possessio) iam ad alios translata est dominos. Vnius Sigismundi Myscouij præclaræ virtutes mereri videtur, vt securiori & feliciori euẽtu patrui hereditate potiatur, modò posteri quoq; ipsius, pari, vt ille voluntate, erga statum Ecclesiasticũ, cuius ope creuerunt, sint affecti, alioquin ne his quidem diuturna futura est bonorum eiusmodi possessio. Ephraim, dicit Dominus per Prophetam, pascit ventos. Quid aliud agunt Episcopi opes

111 Petrus Myszkowski.

Osе.12. v.1.

opes

opes ſuis neceſſariis congerentes, niſi ventum paſcunt qui præterlabitur, nec vnquam ſtabilis eſt, nec ſatiatur. Quam præclarius facerent, ſi eiuſmodi theſauros in ſolidis Eccleſiæ petris deponerent, vel per manus pauperum ad cæleſte ærarium deferri curarent, vt & ipſis in die & tempore aduerſo victus ſufficeret, & militantis Eccleſiæ ſplendor augeretur. Ego ſanè non vanus vates prædico & denuntio, nullum vnquam bonorum ex fructibus ſacris Eccleſiæ vſibus adſcriptis, quocunque prætextu coemptorum, hæredem diu parta poſſeſsione gauiſurum. Experti ſunt id verum eſſe ij, qui ante nos vixerunt; deinceps quoque non deerunt exempla, & perperam vſurpatæ rei Eccleſiaſticæ, & fruſtratæ ſpei, dum quos dites relinquunt nepotes, eos mox nepotando bonis amiſsis egentes proxima videbit poſteritas.

113 Ad intermiſſam de viſitanda Diœceſi tractationem, regreſſus.

Ex occaſione decreti ſancti Concilii Tridentini à propoſito inſtituti ſermonis longius me digreſſum fateor. Sed vt cœptum ſermonem exequar, hîc, inquam, Epiſcopo dum officij & muneris ſui cauſa vniuerſam luſtrat Diœceſim, enitendum eſt, vt omnes eum intueantur, quaſi Angelum Domini de cœlo miſſum, viros graues, doctos, nulla turpis vitij vel auaritiæ ſuſpicione notatos penes ſe habeat, Clericorum obſequio in priuatis cubiculi ſui etiam negotijs vtatur, ſciatque domum ſuam ſpeculi inſtar lucere debere, & eſſe veluti publicæ diſciplinæ Magiſtram: nam quidquid in ea agitur, id reliqui ſibi licere exiſtimant. Itaque quod olim Diuus Bernardus ab Eugenio alumno ſuo Pontifice maximo exegit, id ſibi dictum putent omnes: Domum Epiſcopi (inquit mclli-

Viſitantis Epiſcopi familia quâ morum probitate & modeſtia præſtare debeat.

De conſid. lib. 4.

mellifluus Doctor) decet sanctitudo, decet modestia, decet honestas; horum disciplina custos, sacerdotes domestici aut cæteris honestiores, aut fabula omnibus sunt. Multa nescias, plurima dissimules, nonnulla obliuiscaris. Sunt tamen quæ ignorare te nolim, mores quorumq; & studia: nec austeritatem suadeo tibi, sed grauitatem. Non oportet vt vitia domus tuæ vltimus scias, quod plurimis scimus contigisse. Si insolentior sermo coram te insonuerit, si indecens habitus apparuerit, manus tua sit super huiusmodi, tu vlciscere iniuriam tuam. Impunitas ausum parit, ausus excessum. In vultu in habitu, in incessu illorum qui tecum sunt, nihil residere impudicum, vel indecens patiaris. Præclarè hæc sanctus Doctor vt reliqua omnia quæ Episcopo curæ esse debent, nam sine his visitatio rectè institui non potest. & si alium se familiamque suam Episcopus exhibuerit, vereor, ne loco salutaris pharmaci, pestiferum per suam Diœcesin spargat venenum. Fastum vbique vitet, & superbiæ suspicionem; omnibus affabilem, & comem se præstet, nemo eius aditu arceatur, errantes paternè corrigat, in vitia lapsos ita castiget, vt memor sit quod & ipse circumdatus sit infirmitate, lachrymis potius suis, quàm acerbioribus verbis dolorem fletumque illorum prouocet, & in spiritu lenitatis Ecclesiasticam exerceat disciplinam. Denique tiara ipsius & baculus maiora præferant insignia dignitatis, quàm potestatis: quos corrigit non infamet, veniam poscentibus, facilem se, moderata adhibita animaduersione, exhibeat, in iure dicendo æqualem seruet seueritatem, nec eam gratia vel mutari vel variari

114 Visitantis Episcopi idea.

riari patiàtur;adiungatur facilitas in audiendo,lenitas in decernendo,in cognoscendo diligentia. Vrsos
115 potius eos dixerim,quàm homines,qui ita iracundia exardescunt, vt sui obliti esse videantur. Nihil est, inquit Cicero, tam deforme quàm ad summum imperium etiam acerbitatem naturæ adiungere, quod vilis planè animi est,& suos impetus regere frenoq; rationis retinere non valentis .Prorumpunt nonnulli iudiciorum etiam sacri Præsides ad indecora quæuis, dum vel palam digitos in obscænos formatos vsus,ijs quibus irati sunt ostendunt, vel turpes crepitus ore effingunt,vel deniquè alienæ vocis sonum efformando mimos agunt, ridiculi magis ipsi, quàm vt alijs risum moueant. hos torquere haud necesse fuerit, vbi vino & ira incaluerint, produnt secreta, dicenda tacendaque locuti; homines, Principes, ac Deum ipsum conuitijs proscindunt, & simul atque in possessionem sermonis venerint, ipsi sibi sapiunt, ipsi se amant sine riuali, dicta sua quasi ex tripode Apollinis profecta à nemine redargui debere cēsent, & si contradixeris exardescunt. Cum verò in contentionem inciderint, terram cælo miscent, periurijs deniquè vbi rationes non suffecerint, ambitiosos suos impetus fulciunt. Tales si quando emergunt, & ijs magistratibus,in quibus summa Reipub. consistit præficiuntur, quid non audent? quid non moliuntur? Melius facerent Principes,si palatijs suis vel leones,vel rabidos canes oberrare sinerent, quàm vt tales homines impotentes suis consilijs præficerent, nam illi in corpora saltem sæuirent, his decus & existimatio optimi cuiusque ludibrio est. Ab omnibus
116

Impotens animus in Episcopo improbatur.

sanè

sanè sed potissimum ab Episcopis, in quorum mores omnium oculi coniecti sunt, adhibenda est quædam reuerentia, & quid, maximè in quauis actione deceat, expendendum. Nam negligere quid de se quisque sentiat, non solum arrogantis est, sed etiam omninò dissoluti, & plerumque tales neminem amicum habent, nullum socium, nullum fidum ministrum, nullum denique qui eos interdum officij moneat: ijs tamen si quis magno animo acrius obstiterit, ita deponunt vel despondent potius animos, vt icti fuste non facilius coerceantur & in ordinem rediganfur. De Ioanne Carncouio Episcopo Vladislauiensi nostri Archiepiscopi patruo pleraque feruntur, quę iracundum nimis eum fuisse arguunt. Exardescit interdum & Archiepiscopus, sed citra furorem. Tilicius magis, qui vnâ eademque hora & irascitur, & mox sui compos, suam ipse castigat immoderatam excandescentiam, quæ interdum in immodestos etiam corporis motus erumpit, non sine magno tanti viri dedecore. Tuli ego, cum Referendarius iudicijs Regijs ei assiderem, ipsius impetum modestè, at non eorum, quibus ille nimium permittebat insolentiam; neque enim ferenda erat, sed temeritas iuuenilis grauitate senili reprimenda. Scitis quos mea signet oratio. vidi vtrumque cum in Suecia essemus pallere periculo, metu concuti, nec eam quàm alias præseferre videntur seruare animi magnitudinem. Risi timidam leuitatem, risumque meum conuitio insectanti, & insipientis esse in periculo ridere asserenti, alteri eorum respondi; Tu verò, inquam, desipis qui mihi in re mala bonam mentem, quæ dimidium mali est, inuides. 117

 Sed

118 Sed nescio quo pacto meus sermo ab instituta de visitationis munere oratione huc deflexit, nempè non abs re visum, vitiis virtutibusque commemoratis, hæc vestris inculcare auribus, quæ maximè deceant, aut dedeceant tam sublimem statum. Monita salutaria à Diuo Bernardo, Eugenio tradita, sciant Episcopi sibi esse necessaria, malo illa verbis illius exequi quàm meis. Quid (inquit ille) Episcopo turpius, quam incumbere suppellectili & substantiolæ suæ, scrutari omnia, sciscitari de singulis, morderi suspicionibus, moueri ad quæque perdita vel neglecta? Ad verecundiam dico quorundam eiusmodi, scrutantium quotidie omnem substantiam suam, numerantium singula, de minutis & quadrantibus exigentibus rationem. Non ita ille Ægyptius, qui Iosepho omnibus traditis ignorabat, quid haberet in domo sua. Erubescat Christianus Christiano sua non credens: homo sine fide, fidem tamen habuit seruo, super omnia bona sua constituens eum, & hic erat alienigena. Mira res: satis superque Episcopi ad manum habent, quibus animas credunt; & cui suas committant facultatulas, non inueniunt. Optimi videlicet æstimatores rerum, qui magnam de minimis, paruam aut nullam de maximis curam gerant. Sed vt liquido datur intelligi, patientius Christi ferimus iacturam quàm nostram. Quotidianas expensas quotidiano reciprocamus scrutinio, & continua Dominici gregis detrimenta nescimus. De pretio escarum & numero panum cum ministris quotidiana discussio est: rara admodum cum Presbyteris celebratur collatio de peccatis populorum. Cadit asina & est qui sub-

De consid. lib. 4.

Notantur Episcopi, magis ad rem quàm ad curam pastoralem attenti.

subleuet eam; perit anima & nemo qui reputet. Nec mirùm, cum nec nostros quidem assiduos sentiamus defectus. Nonne ad singulas istas supputationes irascimur, vrimur, anxiamur? Quam tolerabilius rerum, quàm mentium sustineremus iacturam? Quare, inquit Apostolus, non magis fraudem patimini? Quæso, tu qui alios doces, doce te ipsum: si tamen iam non docuisti pluris te habere, quam tua. Transitoria ista, quæ stare tibi nullo pacto queunt, fac, vt à te transeant, non per te. Riuus qua fluit cauat terram; sic discursus temporalium conscientiam rodit. Si potest torrens in agros excurrere sine læsione satorum, & tu, te ista sine vulnere mentis posse tractare confidito. Et paulò infra pulcherrimis colorum luminibus, & exactiori manu depingit sub imagine Eugenij vniuscuiusque Episcopi faciem. De cæterò, inquit, oportet te esse formam iustitiæ, sanctimoniæ speculum, pietatis exemplar, assertorem veritatis, fidei defensorem, doctorem gentium, Christianorum Ducem, amicum sponsi, sponsę paranymphum, Cleri ordinatorem, Pastorem plebium, magistrum insipientium, refugium oppressorum, pauperum aduocatum, miserorum spem, tutorem pupillorum, iudicem viduarum, oculum cæcorum, linguam mutorum, baculum senum, vltorem scelerum, malorum metum, bonorum gloriam, virgam potentium, malleum Tyrannorum, Regum patrem, legum moderatorem, canonum dispensatorem, sal terræ, orbis lumen, sacerdotem altissimi. Hactenus ille. Hanc vultus & præclaræ personæ speciem si Episcopus per Diœcesim suam circumtulerit, an dubitandum erit, eum vtiliter munus suum expleturum?

1. Cor. 6.

119

Munus Episcopale graphicè depictum.

 Non

120 Visitanti Episcopo in quos inquirēdum.

Non exequar cætera in quos & quomodo eum inquirere oporteat, cum res ipsa & materia vltrò illi sit occursura. nec defuerunt, qui methodum visitationis ex intimis sacrorum Canonum penetralibus depromptam exactè tradiderunt. hoc solum adijciendum videtur, vix expedire, vt Episcopus in eos ininquirat, quos sedes Apostolica peculiaribus rescriptis suæ reseruauit potestati, nisi ij extra orbitam suorum Claustrorum excesserint, & vel priuatim, vel publicè in leges sacras commiserint, scelusue aliquod palam perpetratum non vindicauerint. Deniq; suffecerit Episcopo illis contentum esse iurisdictionis finibus, quos sacri Canones & nouissimè sacrosanctum Concilium Tridentinum posuit. Sciat autē nihil magis infamare vel ipsum, vel ipsius comitatum quàm sordes auaritiæ, á quibus non modò ob

121 Auaritiæ nota in visitatione cauenda.

grauissimum, quod inde oritur scandalum, verùmetiam ob iuris Canonici expressam prohibitionem, puras omninò debet habere manus. Si alio referente mihi narratum fuisset, vix crederem, quod nudius tertius vnà vobiscum expertus sum. De illo Parocho dico, quem de contubernio fæminæ infamatum ad me, vt scitis, acciri iussi. Venit, interrogatusque, nec crimen diffiteri ausus, schedulam protulit, manu Notarij Episcopi scriptam & subscriptam, in qua continebatur, illum antea de impudica cum eadem fœmina consuetudine accusatum, ac decem mulctatum marcis, pecuniam officio Episcopi dependisse. Parochus interea, vel simplex, vel vafer, eam apocham, quasi vt impudicè palam cum scorto consuetudinem deinceps permittente Episcopo habere sibi lice-

ſet, interpretatus, eius præſumptæ indulgentiæ conceſſione, coram me, ſe factumq́ue ſuum tueri auſus eſt. Obſtupui cum iterùm atque iterùm à me interrogatus, planè impudenter idem aſſereret, ſeq́ue non inuitum muliere cariturum fuiſſe, ſi pro ea redemptio accepta non fuiſſet; nunc poſt talem tranſactionem ſe altera pæna plecti non poſſe. Quid agerem? pæna leuiori caſtigatum, & ſcelus deteſtantem, ea conditione dimiſi, vt impudicam mulierem ſtatim eijceret. Scio Goſlicium anteceſſorem meum eſſe extra omnem culpæ ſuſpicionem, neq; ab illo Eccleſiaſticæ disciplinę rigorem addictum pecunia; ſed Notarij manifeſta cupiditas, homini ſimplici præbuiſſe videtur interitus grandem occaſionem. ita ij ſolent qui & ſui & Epiſcopi decoris obliti, venalia omnia habent.

Venio ad poſtremam propoſitionis meæ partem, in qua me dicturum recepi de ea functione, quæ Epiſcopis in Polonia, vti primarijs Regni ſenatoribus, incumbit. Dico Epiſcopos primarios vel primos potius eſſe regni ſenatores: nam ſi rem ad initia reuocemus, principio inductæ & ſuſceptæ in Polonia religionis Chriſtianæ, vix vllũ Senatus aut concilij publici veſtigiũ erat; Princeps vnus & ſolus omnia poterat, eius voluntas, lex non ſcripta ſed iuſſa, & cui nõ parere capitale habebatur; Epiſcopi primi aliunde huc acciti, ex vſu aliorum Regnorum & ex præſcripto ſacrorum Canonum, hac conditione ſe eſſe non poſſe oſtenderunt. Et Principum noſtrorum pietas, nõ ſolúm omnem à Regia iuriſdictione exemptam libertatem illis indulſit, verùm etiam viros illos graues, eruditos, & ſanctitate illuſtres, cũ ſibi & Reipublicæ vtiles

122 Epiſcopus in Poloniâ vnâ etiam Regni Senator.

123 Senatus in Polonia ex Epiſcopis prior quàm ex ſecularibus.

vtiles fore animaduerterent, eos vt Principes, vt Patres venerati, ex eorum deinceps sententia & consilio Rempublicam se gesturos professi sunt; illis vt leges ad formandum Ecclesiasticum Politicumque statum scriberent, illis vt ius summarium dicerent, permiserunt, ac pænè æquata potestate, in consortium regiminis eos cooptârunt, concesso insuper decimarum iure, quod ex vetusto Poloniæ Principum

124 Eorum, decimarũ ius. instituto, vsitatum Regium vectigal erat. Neque mihi quisquam obiecerit Palatinos Religione Christiana antiquiores in Polonia fuisse; facile enim quiuis linguæ Polonicæ non ignarus respondebit, hæc & similia nomina non consiliariorum, sed belli & Castrensium officiorum fuisse. Extant antiquissima Re-

125 Prærogatiuæ. gum nostrorum rescripta, quibus Episcopos Poloniæ, Principes Regni fratresque suos nuncupant. Boleslaum cognomento Chrobri victoriosum Principem, tantum Episcopis honorem habuisse testantur Historici, vt stante Episcopo, nunquam ipse sedere vellet, nisi idem etiam assedisset: id ab alijs quoque Principibus factitatum & obseruatum fuisse nemo dubitauerit. Sed illa auctoritas, Reges quotiescunque res poscebat liberius monendi, redarguendi, improbis etiam eorum cupiditatibus resistendi, maiori reliquis omnibus potestate & dignitate Episcopos fuisse pręditos facile conuincit. Neque mihi diu immorandum est in explicanda & comprobanda in Regno Poloniæ prærogatiua status Episcopalis, nam & nunc vel inimici nostri fateantur necesse est, & iure primarium nobis locum deberi, & in eius iuris pos-

126 sessione perpetua nos fuisse. Non deerant iam olim, qui

qui nos loco mouere vellent, qui iuribus nostris Rempublicam grauari dicerent. Decimarum quidem, & si eæ, vt dixi, Principibus ante susceptam fidem Christianam solui solitæ fuissent, exactionem primò impugnârunt, nonnulli ex Neophytis maioribus nostris; sed inclytus Rex Boleslaus Chrobrius seuera animaduersione gliscentem eam temeritatem mox coërcuit: & haud scio an maiores nostri de eo onere vnquam questi fuerint ad vsq; Casimiri magni tempora, eo regnante, & quassatum internis externisque bellis imperium pacis artibus propagante, & subditi, & Rex ipse Bozantæ Episcopo Cracouiensi decimas ob certas causas soluere detrectârunt. Tractus omnis territoriorum Lublinẽsis, Lucouiensis, & Tzchouensis, Tartaricis, Russicis, & Hungaricis incursionibus fœdatus, vastatus, incultusque erat, in eum cum Rex & Nobiles nouos colonos inducerent, ab ijs exigi decimam iniquum putabant, non tamen ad rapinam versi, controuersum negotium Iaroslao Boguriæ Archiepiscopo Gnesnensi viro sancto, arbitrali sententia definiendum permiserunt, & ille ex æquo & bono rem decidit cui decreto hactenus magna ex parte paretur. Id actum est 1369 vitæ Casimiri penultimo anno. Cuius rei à Cromero nostro nullam fieri sub id tempus mentionem miror: sed tam solenne arbitramentum Regis assensu comprobatum in volumine legum habemus. De loci prærogatiua, Duces quoque Masouiæ primò in Coronatione Vladislai III, deinde in coronatione item Casimiri III contra Episcopos niti cœperant, veluti Principibus è sanguine Regum Poloniæ ortis primus secundum

Contra Senatum Ecclesiasticum, ob Decimarũ exactionẽ, factiones.

127 De loci prærogatiua olim inter Ecclesiasticum statũ, & Duces

Masouiæ contentio, nunc etiam vana inuidorum de eadem murmuratio.

dum Regem in Senatu locus deberetur; sed in ea quoque tam graui concertatione, tenuerunt ius suum Episcopi, primæque ante ipsos Masouios Duces illis adiudicatæ sunt partes. Scio hactenus mussitare quosdam, quod ad vtrumque Regium latus assideamus, alterum Senatoribus secularibus deberi contendentes; sed id quoque & nouum & insolitum, cum hactenus semper aliter obseruatum fuisse satis constet. In omnibus etiam, iisque & antiquissimis & recentioribus Regum nostrorum rescriptis, quotiescunque fit mentio Ducum vel Principum, non alios intelligere licet, nisi Episcopos: nam ex antiquissimis Patriæ nostræ institutis, nemo Senator in Consilio publico, nemo cum prærogatiua ferendi suffragij esse poterat, qui ex Ducum vel Principum esset sanguine: quare ne duces quidem Masouiæ in Senatu locum habebant; ad actus tamen solennes adhibiti, vt supra innuimus, Episcoporum prærogatiuæ frustra loci prioris affectatione detrahere conabantur; cumque in omnibus, quæ hactenus extant diplomatibus, qui præsentes erant adscriberentur, ea & seruata est & seruatur formula, Præsentibus Reuerendissimis in Christo Patribus Dominis (quo nomine neminem subditum, ac externos etiam non nisi Principes Rex Poloniæ dignatur) Episcopis. Tum mox disiunctiua coniunctione adiecta, Nec non Magnificis: vt manifestè appareat istos inferioris esse ordinis. Neque tamen quisquam existimauerit, nos ita Episcoporum dignitatem demonstrandam suscepisse, vt alterius ordinis ius impugnare velimus; constat & his sua dignitas eximijs ornata prærogatiuis, nobis satis fuerit

decla-

declarâsse, alio nomine, & prius Episcopos Senato-
riam in Polonia dignitatem adeptos esse, diuerso & 128
posterius hoc idem munus secularibus communica-
tum fuisse. Itaque hi quotiescunque libidine & arbi-
trio Principum vel leges publicæ in discrimen ve-
nirent, vel vis priuatis fieret, vel iura patrimonij
Reipublicæ conuellerentur, ne hiscere quidem ausi;
Episcopi sua vsi prærogatiua, quotiescunque opus
erat, optimi semper & salutares erant Regum moni-
tores, censores etiam acrioresque correctores. Neque
enim hi, vt seditionem mouerent, vt suam potentiam
augerent, vt populi fauorem sibi conciliarent, ad ob-
sistendum Principum & Regum cupiditatibus, pra-
uisque eorum actionibus studio, sed eorundem, quos
monebant, Principum, & patriæ amore permouebã-
tur, neque vel periculo vitæ, vel gratiæ Regiæ a- 129
mittendæ metu, ab officio deterreri poterant; nam
neque à Regum potestate eorum promotio depen-
debat, & quosuis honores vitæ sanctitate citra vllam
ambitionem se consequi posse sciebant. Itaque quod
olim Solon quærenti Pisistrato Tyranno; Qua tan-
dem spe fretus sibi tam audacter obsisteret! Senectu-
te, respondit. Idem quiuis Episcopus vsurpare po-
test, sibi libertatem Ordinis sui constare & constatu-
ram freto status sui sanctitate. Hoc animo Diuus
Stanislaus ad refrenandas Boleslai Audacis libidines
accessit, nec calumniæ, quasi interuerso pretio, fraude
Piotrouiense prædium occupâsset, cessit. Ita anima-
tus Iacobus Zninensis, Archiepiscopus Gnesnensis,
castra Vladislai, fratres Posnaniæ oppugnantis, ag-
gressus est, eaque, ominosa tentorij Regij ruina, pro-

Quales se in functione Reipub. olim præstabant Episcopi.

Vnde tanta Episcopis in Senatu dicendi & Reges redarguendi libertas.

Sancto Stanislao.

Iacobo Zninensi Archiepiscopo Gnesnensi.

strauit. Gedeonis Episcopi Cracouiensis ille ad Miecislaum senem Apologus ab eadem animi magnitudine originem sumpsit Illa Episcoporum omnium sub Casimiro Magno in causa Prussica publica obnuntiatio & contradictio, hinc profecta. Et nè omnibus recensendis immorer, illa constantissima semper, & nulla gratiæ aut fauoris aura mutabilis Zbignei Olesnicij, nihil quod legibus libertatibusque Regni contrarium esset, admittendi, eaque laudata obstinatio. Hic iunior ætate, maiorem, &, cuius gratia creuerat, Vladislaum Iagellonem sæpè redarguit, iratum etiam, sed postremò correctum, & ita æquo animo paternas Episcopi admonitiones ferentem, vt moriens suos liberos illius potissimùm tutelæ commiserit. Sed acrior illi cum Casimiro Rege concertatio fuit, longè is Patre obstinatior, & magis in iram propensus, vitæ etiam Zbignei minas intentabat, sed ille paratus mori, non odio Principis, sed amore potius, vrgebat ius regni. Diuina illa eius in conuentu Cracouiensi pro Repub. vox, illa sententia, quam Cracouiensis & Sendomiriensis Palatini, cæteris Senatoribus, nè Regem offenderent, tacentibus, comprobârunt, digna est, quæ omnium annalium memoriæ ad exemplum magni & liberi Senatoris inseratur. Et

Gedeoni Episcopo Cracouiēsi.

Zbigneo Olesnicio Cardinali Episcopo Cracouiensi.

130 Sigismundum Augustum (nam Sigismundi primi imperium æquum pacatumq; fuit) vel impari & parum honesto cum Barbara Radiuila matrimonio implicatum, vel deinceps minus dignis Christiano Rege actionibus vitam traducentem, qui priuatim & palam redarguerent, non defuerunt Episcopi. Carncouius ipse, & si eius gratia creuisset, sæpè acrius cohorta-

Stanislao Carncouio.

hortar-

hortationibus priuatis Regis illius aures fatigauit, & fortasse aliquid effecisset, si cæteri quoque Senatores, quibus Regia gratia suo officio potior erat, pari studio in eam curam incubuissent. Expedit ipsis Regibus, tales habere Senatores, qui non assentatorio more, & sententiam dicant, & priuatim Principem instruant. Miserum esse Principem apud quem vera silentur, dicebat Gordianus Imperator, expertus ipse & in Misitheo eum obiurgante fidem, & in Philippo blanditijs primo se se illi venditanti perfidiam. Tot equidem seculis quæ monumentis annalium nostrorum comprehensa sunt, etsi multi è seculari statu, sui commodi causa, nonnunquam ad rerum nouarum studia deflexerunt, Episcoporum actiones, & ipsæmet liberiores Regum obiurgationes salutem publicam, & tranquillum iustumque Principum imperium, supremam legem habebant, nec scio an vllus, Paulo Episcopo Cracouiensi excepto, motæ seditionis accusari possit. Nam Ioannes Muscata Episcopus Cracouiensis, quasi contra Vladislaum Locticum Silesijs fauisset, fortè immeritas pœnas luit, quibus & Abbas Tinecensis innocens obnoxius factus, multis prædijs mulctatus est. Multa tam eximiæ magnitudinis animi specimina recensere possem, nisi hęc ipsa, quæ attuli, sufficere viderentur. Neque sola Respublica Polona consilij Principes voluit esse Episcopos; etiam omnes aliæ gentes olim præcipuam partem Reipublicæ & publicæ salutis, sacerdotali authoritate niti voluerunt. Apud Ægyptios Rex idemque Sacerdos erat; Romanis exosum Regium nomen, Rex tamen Sacrorum constituebatur; in optimè

Archiepiscopo Gnesnensi.

131 Miseri Principes apud quos vera silentur.

Episcoporum in dicendo libertas salutis publicæ in Poloniæ Regno conseruatrix.

132 Alijs quoque nationibus vsitatum esse, Sacerdotes publico consilio Primos adhibere.

mè constitutis ciuitatibus, notæ virtutis emeriti ciues, sacras functiones obibant, ijdem primas in Repub. partes tenebant. Christi Religione coruscante, quantum pij Christiani Imperatores Episcopis detulerint, quis nescit? postremò labente Imperio Romano, in Germania primi Principes Electores Episcopi, nunc etiam ita tuentur statū, vt nisi illi aliorum Principum ambitioni irent obuiam, totum mutuis discordijs distractum rueret Imperium. Neque Patria nostra, si rectè rationes expenderemus, parum debet statui Ecclesiastico: constat enim & retroactis seculis, & paulò remotiori tempore, sæpius salutaribus Episcoporum consilijs fulcitam stabilitamque fuisse Rempublicam, leges optimas ab eis scriptas, libertates prærogatiuasque Equestris Ordinis studiosè propagatas. Enim verò non imus inficias, pleraque & meritò nunc in ordine nostro desiderari: pestiferis illis discordijs, quæ nascente Hæresi in Polonia radices egerunt, effectum esse non negauerim, vt & nos Ordini Equestri, & eius importunæ ac graues iuribus sacris flagitationes nobis suspectæ sint; ita tot annis veteris amoris, & societatis rupta compage, toties sperata & tentata eorum, de quibus inter nos non conuenit compositio coire non potest. In multis præterea non obscurum rerum nouarum studium efficit, vt nobis secus, quàm oporteat vel deceat, affecti sint. Postulatur à nobis vt Regem, quod nonnullorum cupiditates largitione sua non expleat, quod patrimonium Reipublicæ simul non effundat, beneficiaque sua non vxoribus tantum eorum, sed natis etiam natorumque natis non communicet, arguamus,

133 Aliqua iam in Ecclesiastico senatu desiderari, ostenditur.

guamus,

guamus. Nam quæ iure ab eo postulari possunt, primi essemus, qui id vrgeremus; sed hæc non vi, non seditione extorquendo, agendum cum Principe, dignitate ipsius salua; non cogi, sed rogari volunt magni viri. Ante aliquot annos quanta contentione actum est de Rege in ordinem redigendo, sinistris opinionibus onerata Principis existimatio, acti priuata auctoritate conuentus, concitatus populus, arma etiā penè intentata; cum illa, quā meministis apparatur inquisitio, cuius nullum aliū fructum vidimus, nisi decus nostrum & auctū populi in Principem odium. Quod his consilijs Episcopi se immiscere noluerint, accusantur quasi Reipublicæ defuisset. Ego verò quoad vixero, puto & reliquos Ordinis nostri idem facturos, nunquā seditiosis factionibus me immiscebo. non is est modus saluandæ Reipub. nec ea necessitas, vt armatis cohortibus Comitium impleamus. Video ego à plerisq; id agi, vt cōcitato ad signa populo ingens quædam flamma excitetur; placet quibusdā armatum consiliū, quale olim Hūgaris tumultuantibus simul & pereuntibus in vsu fuit. Rocos Hungaricum nomen est, quis autē ignorat gentē illam ad seditionē natā, eâ ipsâ supremum exitiū sibi accelerauisse. Regna & imperia, quę diuturna felicitate floruerūt, dum pacatis vsa sunt cōsilijs, hactenus steterunt; simul ac obtentu libertatum & iurium seditiosi ciues populum concitare, & contra Magistratus armare cœperunt, distractis mutuis viribus summa rerum pessum ijt. Sic Romanum, sic Græcorum amplissima Imperia extincta sunt, sic nobilissimi Hungariæ Regni illum splendorem, illam amplitudinem, in cineribus

134 Cum Principe quâ prudentiâ agendum.

135 Vanæ de Senatu Ecclesiastico querelæ.

Turbulentum quoddam genus hominum.

136 Imperia & Regna seditione pereunt.

bus & semirutis vestigijs concidisse, videmus.
Rokosz. Sigismundo Primo imperante subita illa Castrensi ad Leopolim Equestris ordinis concitatio, simul & cæpta & sedata, nescio cur hoc fatale Rocosi nomen sortita est. alia forma, alia facies rerum nunc apparatur. Meditata cogitataque consilia in promptu sunt. Primarius quispiam, qui nunc multis nominibus fauorem populi sibi conciliat, & Regis gratia, quâ nunc affluit, perniciem eidem molitur, authortanti, quantum nunquam Polonia vidit, tumultus erit. Hic fato functis ijs, qui eius conatibus obstant, specioso prætextu imponet populo, accitisque in societatem Hæreticis, armatus armatos coget conuentus, nouarum, earumque ex adytis quibusdam proferendarum rerum spargetur fama, esse videlicet quiddam (heu infelix & infaustùm hoc quiddam) sibi notum, quod nisi ab omnibus sciatur, interitura sit Respub. Pellecti hoc rumore current omnes boni malique, non secus ac si genti recutitæ Messias natus renunciaretur, multos metus denunciatarum nullo iure pœnarum vel inuitos eò pertrahet, nam is libertatis assertor, hoc ipso quod armatus leges cæteris præscribet, claustra libertatis primus perfringet. Quid REX interim? tota vario prætextu armata Polonia, ipse quoque necessaria induet arma? In partibus eius stabit Senatus, Proceres omnes, & flos iuuentutis Polonæ, miles, & exercitus Duces Arma vtrinque armis
137 opponantur necesse est; quo euentu, exitus docebit. Hæc interim non ex extis, sed ex Reipublicæ nostræ constitutione diuinare licet, tot impensis grauatam & fatigatam Rempublicam, vereor ne & ciuili re-

sper-

ſperſam ſanguine, Regia clementia reſpiraturam: ſed vt corporibus periculoſo perfunctis morbo, non magis ipſe morbus quàm eius reliquiæ nocumentum adferre ſolent, ſic miſta illa colluuies, quæ ſopitis domeſticis motibus ſupererit, erumpet, & nouum Patriæ diuturnum & periculoſum pariet bellum, cuius exitum, militarique licentia fædè oppreſſam Patriam vobis videre licebit, ego tantorum malorum inſpector eſſe nolim. Sed hæ rerum conuerſiones ſi euenerint, iam nunc animo proſpicio, quantum inde odij publici ordini noſtro accreſcet. Epiſcopis errores omnes imputabuntur, ab eis geſtæ Reipublicæ rationes petentur; Senatus quoq; proditionis publicarum libertatum accuſabitur: hinc leges pernicioſæ, quas vis extorquebit, ſument originem, graues ſtatui Eccleſiaſtico, graues Principi ipſi, & magna ex parte ſtatum Reipublicæ mutaturæ. Satis ſuperque negotij erit Regi & Senatui, vt tantis malis aliquod leuamentum afferant, nè Rempublicam perire ſinant. Sed hæc fortaſſe feliciores habebunt exitus, nam & ego iuuenis pares à Senibus accepi diuinationes, quæ ſi poſtea magna ex parte acciderunt, à ſupremo tamen exitio diuina benignitate hactenus defenditur.

Sed Senatoria Epiſcopi functio in his potiſſimùm rebus conſiſtit. In ea quæ illi ſorte eueniet Prouincia, non magis nomine, quàm re oſtendat, ſe eſſe in ijs conuentibus, qui in eius Diœceſi continentur, conſilij Principem & moderatorem: pietate & eruditione (addo & liberalitate quantum facultates permiſerint.) Præſtanti Epiſcopo nemo hanc palmam inuidebit, omnes

138 Senatoris Epiſcopi dignitas, in quo conſiſtat.

omnes vt patrem venerabuntur,illique primas deferent partes; factiones nullas alat, discordes omni studio ad inuicem conciliare conetur, pari & communi in omnes propendeat amore, actiones eius omnes animi candore, & synceritate niteant, nemo subdolum quicquam de illo suspicetur; neque porrò quisquam suspicabitur, si cunctis constabit, Episcopo non Principis gratiam,non populi fauorem, non suas spes sperataque incrementa, sed solam esse curæ salutem publicam. Familiaritates & amicitias magnorum virorum, officijs statum suum non dedecentibus parabit,easque fide syncera tuebitur & conseruabit,nec interdum amicorum causa laborem & iter suscipere recuset,eosq; sibi demereri studeat. Conuentus particulares suæ Diœcesis, obire non intermittat,& vni quidem vbi commodum fuerit,eorum intersit,in alijs per amicos necessariosque suos sibi Rempub. esse curæ declaret. Ad publica Regni Comitia veniat, in ijs liberè sententiam suam explicet, accommodatam maximè ad præsentem Reipublicæ statum. Omninò aureum illud Ciceronis dictum,in animis cùm omnium

139 Optimi Senatoris in Reipub. functione partes.

Senatorum, tùm Episcoporum præcipuè semper hærere velim; Vt enim, inquit ille, gubernatori cursus secundus,medico salus, Imperatori victoria,sic moderatori Reipublicæ beata ciuium vita proposita est, vt opibus firma, copijs locuples, gloria ampla, virtute honesta sit. Huius enim operis maximi inter homines, atque optimi, illum esse effectorem volo. Omninò, inquit idem alibi, qui Reipublicæ præfuturi sunt, duo Platonis præcepta teneant. vnum vt vtilitatem ciuium sic tueantur, vt quidquid agunt

ad eam referant, obliti commodorum ſuorum: alte-
rum vt totum corpus Reipublicæ curent, nè dum
partem aliquam tuentur, reliquas deſerant: vt enim
tutela, ſic procuratio Reipublicæ ad vtilitatem eo-
rum, qui commiſſi ſunt, non ad eorum quibus com-
miſſa, gerenda eſt. Qui autem parti ciuium conſu-
lunt, partem negligunt, rem pernicioſiſſimam in Rem-
publicam inducunt, ſeditionem atque diſcordiam; ex
quo euenit, vt alij populares, alij ſtudioſi optimi cu-
iuſque videantur, pauci vniuerſorum. Hæc ille. Ima- 140
ginem mihi expreſsiſſe videtur ſtatus Reipublicæ
noſtræ & præſentium temporum, in tot factiones di-
uiſo Reipub. Polonæ corpore, in qua videmus ple-
roſque velle & populo placere & Regi, diuerſarum
factionum ſimulatores: hi & populares inflant li-
tuos, & Principi quaſi omnia poſſint, ita ſe vendi-
tant, vt niſi ſibi ſuiſque beneficia ab eo extorqueant,
ſuos folles non quieturos oſtendant. Nunquam hac
arte vtetur Epiſcopus, nunquam eò ſe demittet, vt
ſimulatione omnibus ſe accommodet, laudanda lau-
det, improbanda improbet, amore non odio. Eum pu-
blicam ſalutem curantem, opinione integritatis &
Principi & populo commendatum, Reipublicæ item
non rudem, ſed ſententiam ſuam rationibus & exem-
plis ex optimo quoque Rerumpublicarum ſtatu, &
euentu peritis confirmare ſcientem, & ante omnia
ſynceræ pietatis fama conſpicuum, omnes venera-
buntur, ſeque & ſua illi libenter permittent, illi vni
fidem habebunt, eius conſilijs priuatim & publicè
acquieſcent.

Sed ante omnia meminerit Epiſcopus ſe idcirco 141

Episcoporum est in primis iura Ecclesiæ tueri,

in Senatû Principem locum tenere, vt iura Ecclesiæ tueatur. Hęc imprimis exactè illi nota sint, controuersiasque & lites omnes Ordini nostro ab Equestri motas perspectas habeat, sæpè illi hoc nomine certamen subeundum erit, sæpè pro aris sacris contendendum.

Contra ea quæ passim Ecclesiasticis in Polonia obijci solent.

In conuiuijs, in consessibus, hæc potissimùm pertractatur materia, quòd spirituales coëmptionibus hæreditatum, magna ex parte nobilitatem & Rempub. subsidio seruitij militaris fraudauerint: quòd fiduciarios suos, sculteros dictos, à quibus olim seruitium militare præstari fuisse solitum falsò plerique credunt, ab hoc onere subtraxerint, quod decimarum iura malè vsurpent, quòd iurisdictione & pœnis Ecclesiasticis nimium sæuiant, quod possessionibus Ecclesiasticis maiorem partem Regni occupent. Hæc & alia falsò nobis imputata ab ignaris

142 præsumptâ temeritate obijciuntur. Iam impiæ illæ

Legibus iniquis contra ire.

leges, quas Hæretici & eorum fautores semiCatholici in Conuentibus, in comitijs summa contentione perferri vrgent, vt liceat cuiuis, quiduis credere, vt impietas ipsa & blasphemiæ & blasphemi securitatem lege publica cautam habeant. Ad hæc iure & rationibus ex iure & sacris Scripturis, ex institutis Patriæ, refellenda semper paratus esse debet Episcopus, neque vnquam illi committendum est, vt Dei & Ecclesiæ causam prodidisse videatur; etiamsi fortunarum & vitæ immineat periculum constanter decertet, certissima fretus spe, vel Dei auxilium sibi adfuturum, vel si certè occumbendum erit, honestissimum & sacerdoti optabilem exitum se habiturum. Ea quidem Regis nostri est pietas, vt eo viuente

tiente nihil adeò aduersum timerè debeamus: Et deinceps etiam; constet modo Episcopis sua pietas, facilè illi in Regno hoc Catholico sua & Ecclesiæ iura tenebunt. Pietare præstare.

145 Neque ego plura de hoc genere;ad vos nunc conuertor. Audistis ex me dictam penè vno impetu sententiam non diu meditatæ rei;aliàs vberius & quasi per partes à me informabimini,quid uos agere oporteat,si quod futurum reor, hac omnium maxima & sanctissima dignitate aucti fueritis. Interea hæc sint mea ad vos paterna & domestica monita: Ambo mei alumni estis, vtrique si non profuit, certè non obfuit mea institutio, & hic vitæ cursus, quem me decurrere videtis. Me auctore venistis iam in aliquam & Reipub. & Principis notitiam, sacris Ordinibus initiati,altari Domini dedicati estis, dum vixero, vobis ego Dux & Magister ero, ornabo, promouebo. Nec enim dubito vos vicissim adnisuros, vt ei quam de vobis concepi opinioni & expectationi meæ respondeatis,me vita functo nabitis sine cortice, vobis ipsis enitendum contendendumque erit & propriæ innitendum virtuti. Non deerunt qui vestris incrementis opponent obicem, cursumque fortunarum vestrarum tardabunt: sic semper virtus non plano itinere, sed per ardua enititur, & vestra sors non tam improspera quam tarda futura est.Sed nec eo fine,vel Ecclesiæ,vel Principi nauanda est opera, vt opes & dignitates accrèscant, meritorum hæc sunt additamenta quædā:illa vera solidaq; prœmia,quæ vita functos manent,illud decus,illa gloria, optimo cuiq; calcar addere debet Totius tractationis Epilogus.

 ad

ad præclaras actiones suscipiendas, ad vitam denique pro Ecclesia, pro Patria, pro Rege profundendam.

144 His verbis suum, vt meministi, ad nos biduò habitum sermonem Pstroconius noster conclusit. Mihi quidem tum non veniebat in mentem fore, vt aliquando hæc scripto comprehenderem, neque enim vt tum erant & res, & spes nostræ, futurum aliquando putabam, vt eiusmodi monita nobis vsui esse possent. Vberius quidem & multò locupletioribus exemplis instructam hanc materiam ille nobis proposuerat, quæ tot iam elapsis annis memoriâ meâ exciderunt; in tuo fortassis penu commodius reseruata pleraque, quæ à Pstroconio dicta sunt, suggeres &

145 his nostris accommodabis. Erit non nemo, qui Pstroconium futura asseruisse mirabitur; sed homini in Repub. versato, & status illius gnaro, non admodum difficilis esse poterat diuinatio & vaticinatio ex coniecturis certis & manifestis. Suum equidem fortunæ ac vitæ etiam decursum talem, qualis euenit, euenturum sæpè nobis innuit, & supremo grauatus morbo, etiamsi nec vis mali tantoperè vrgeret, & medici meliora sponderent, ipse sui exitus certus, nullum alium admisit sermonem, nisi de morte, de supremis suis. Nos qui aderamus, mirati migrantis è vita constantiam, lætum hilaremque ipsius semper vultum contemplabamur, illudque nobis Diui Hilarij dictum veniebat in mentem, eos potissimum mortis metu concuti, qui, vt Sanctus hic ait, contuentes longam Dei patientiam, quæ in profectum salutis humanæ extenditur, aduersus conseruos insolescunt, & seculi ma-

Quomodo futura prædixisse intelligendus Pstroconius.

Mors eius, quam etiã præsciuerat, valdè pia.

Comment. in Matt. cap. 20.

malis vitijsque se tradunt, præsentium tantum curam
in cultu ventris exercentes. Sed cum minimè puta-
bunt Dominus aduenient, eosque à bonis quæ spopon-
derat diuidet, portionemque eorum cum hypocritis
in pœnæ æternitate constituet, quia aduentum de-
sperauerint, quia mandatis non obtemperauerint,
quia præsentibus studuerint, quia vita gentium vi-
xerint, quia desperatione iudicij commissam sibi fa-
miliam, fame, siti, cæde vexauerint. Non ita moritur
iustus, qui, vt Sanctus Gregorius ait, de sua spe & Hom.13.in Euang.
operatione securus, pulsanti Domino confestim ape-
rit, quia lætus iudicem sustinet, & cum tempus pro-
pinquæ mortis aduenerit, de gloria retributionis hi-
larescit. Talis erat exitus Pstroconij nostri, vt non
morte tristique illo dolore, qui ex dissociatione ani-
mæ à corpore naturaliter oriri solet, affici, sed recta
ex hac lachrymarum valle in cœlum, æternum isthic
victurus, migrare videretur. Aberas tu, Reipub. cau-
sa cum Senatoribus, quibus simul cum Pstroconio
auctoritate Comitiorum Regni negocium Prussicum
demandatum erat, in Prussiam profectus: sæpè ille
de te locutus, te sæpè requisiuit, te sibi deesse doluit:
hoc vnum nouissima in luce desiderauêre oculi eius,
paucioribus quàm oportuit lachrymis compositus
est, ego adstiti morienti, supremumque eius excepi 146
halitum. Pstroconium quidem cùm vitæ flore, tùm Opportuna Pstroconij ex hac vita migratio.
opportunitate mortis diuino consilio & ortum & ex-
tinctum esse arbitror; licet enim amplissimis perfun-
ctus honoribus, Vicecancellarij & Cancellarij Regni
gesto munere, in ipso aditu summæ dignitatis, floren-
te statu Reipub. ad quam ciuili motu perturbatam,
pacan-

pacandam, plurimum consilij & authoritatis ille attulerat, in ipsa spe suscepti contra Moschos belli decessisset, neque quod maximè optabat, Sigismundum Regem omnium sui temporis Regum maximum, partâ de Moschis victoriâ, receptâ in potestatem gentis Vrbe Metropoli Moschouiâ, capto Smolensco, propagatis finibus Regni, ad extremum Ossmani Turcarum Imperatoris Europæ atque Asiæ opibus & copijs Regnum Poloniæ inuadentis feliciter cohercito impetu, gloria fulgentem & victorem, eiusdemque decoris socium & participem Vladislaum Principem Regium Regiæque indolis filium, domitorem Moschouiæ, terrorem barbarorum, Patriæ nostræ spem alteram conspicere potuisset: idem tamen festinatæ mortis grande habet solatium, quod tot, quæ aliquantò post consecuta sunt mala non viderit. Non vidit Pstroconius tres exercitus conuersis signis ex hostico, fines Regni transgressos, ab eisque laceratam Patriam, & per summum nefas per Ciues à Ciuibus exactum tributum, bona Ecclesiæ æstimata, & inaudito grauata censu, non ardentem inuidia Senatum, non omnibus opibus coniuratione militari spoliatam Rempublicam, & rapacissimi agminis circumlata sæpius per vniuersum Regnum infesta signa. Non vidit Ducibus & præcipuis quibusque è prima Regni Nobilitate in Valachia cæsis, aut captis, amisso exercitu extrema spe pendentem publicam salutem; non denique Sacrum Optimi Regis caput à motæ mentis Sicario parricidiali petitum ictu. Sed
147 Operis dedicatio. Pstroconij ortum, vitam & exitum nos peculiari complexi sumus opere. Hunc de functione Episcopali

habi-

hábitum ab illo sermonem Tibi vni, optime frater, dicamus, Tu leges expendesq; & cum Tuis actionibus conferes. Liberè ego illius dicta executus sum, nam & illi, quos hæc offendere possent, iam pridem vita functi sunt, & si quis eorum, qui superstites sunt, se notari falsò suspicatus fuerit, is non in se iactum rodet lapidem. Et Pstroconius, quem & ego, vt nôsti, in hoc opere secutus sum, in commemorandis virtutibus vniuscuiusque non siluit nomen: vbi vitij alicuius mentio facienda erat, hoc sine authoris honoris detrimento carpebat. ita & sua laus constitit probis, & qui secus merentur, innoxiâ censurâ, sui admonentur officij.

De ortu vita et morte
Matthiae de Buzenin Pstrokoński, primum Praemislensis, deinde
Regni supremi cancelarii et episkopi Vladislaviensis.

Varsaviae.

In officina Joannis Rossowski S.R.M. Typ.
1630.
8° 84 str. – 9 k. n.
A_3-A_3 – 0

Broszura
Uwaga: Oprawiona razem z dziełem
p.t.: „Monita de recte
gerendo episcopatu.

De ortu, vita et morte
Matthiae de Buzenin Pstrokonski,
primum praemislensis,
deinde
Regni supremi cancelarii et epi-
scopi vladislaviensis.

Varsoviae.

In officina Joannis Rossowski S.R.M. Typ.
1630
8°. 84 sk. – 9 k. n.
A₁ – A₃ – 0
Broszura.
Uwagi: Złączona razem z dziełem
p. t.: „Monita de recte gerendo
[episcopatu"!

